

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
Majandusteaduskond
Rahanduse ja majandusteooria instituut
Majandusteooria õppetool

Albert Varkki

**RESIDENDIST FÜÜSILISE ISIKU ENAMMAKSTUD
TULUMAKSU TAGASTUSTE REAALVÄÄRTUS
AASTATEL 2009-2013**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: lektor Jelena Matina

Tallinn 2014

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Albert Varkki

Üliõpilase kood: 112408TAAB

Üliõpilase e-posti aadress: albert.varkki@gmail.com

Juhendaja lektor Jelena Matina arvamus:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

Sisukord

Abstrakt	4
Sissejuhatus	6
1. Füüsilise isiku tulumaksu teoreetiline käsitlus	9
1.1 Füüsilise isiku tulumaksu olemus.....	9
1.2 Füüsilise isiku tulumaks ja selle mahaarvamised Eestis	12
1.3 Residendist füüsilise isiku tulumaksu tasumise, deklareerimise ning tagastamise protsess	18
2. Tagastatud tulumaksu reaalkväärtus	22
2.1 Tagastatud tulumaksu ja makstud tulumaksu reaalkväärtuste vahede arvutamise meetodika	22
2.2 Maksustamisaastate 2009 kuni 2013 eest tagastatud tulumaksu ja makstud tulumaksu reaalkväärtuste vahede arvutamine	25
2.3 Tagastatud tulumaksu diskonteeritud väärtused maakonniti aastail 2009 kuni 2013	27
2.4 Maksustamisaastate 2009 kuni 2013 tagastuste osatähtsus vastavate aastate riigieelarvetest	30
2.5 Maksustamisaastate 2009-2012 tulumaksu mahaarvamiste struktuur	34
Kokkuvõtte	39
SUMMARY	41
Viidatud allikad.....	43
Lisad	45

Abstrakt

Igal aastal esitavad tuludeklaratsiooni residentid füüsilised isikud eelmise kalendriaasta tulu kohta. Tulu deklareerimise tulemusena tagastab Eesti riik Eesti Maksu- ja Tolliameti isikus füüsilistele isikutele enammakstud tulumaksu.

Käesolevas bakalaureusetöös on vaadeldud Eesti residentid füüsiliste isikute tuludeklaratsioone perioodil 2009-2013. Töö eesmärgiks on võrrelda perioodil 2009-2013 residentid füüsilistele isikutele tagastatud enammakstud tulumaksu nominaalväärtust selle reaalkväärtusega. Vastavalt eesmärgile püstitati töös järgmised ülesanded:

1. Uurida füüsilise isiku tulumaksu maksmise korda ja selle mahaarvamisi Eestis.
2. Analüüsida tagastatud tulumaksu suurust Eestis ning maakonniti aastatel 2009-2013.
3. Kasutades diskonteerimismeetodit arvutada välja enammakstud tulumaksu reaalkväärtus võttes aluseks igale maksustamisaastale järgneva aasta märtsi hinnataset.
4. Arvutada maksustamisaastate 2009-2013 tagastuste osatähtsus vastavate aastate riigieelarvetest.
5. Anda ülevaade perioodi jooksul mahaarvatavate kulude suurusest mahaarvamisele lubatud kuluartiklite kaupa.

Diskonteeritud väärtuse leidmiseks on kasutatud raha tulevikuväärtuse kontseptsiooni. Diskonteeritud väärtust on võrreldud tagastatud enammakstud tulumaksu reaalkväärtusega. Töös on arvatud iga maksustamisperioodi (-aasta) tagastuste diskonteeritud väärtust: iga kuu arvestusliku summat on diskonteeritud maksustamisaastale järgnevale märtsi hinnatasemele.

Bakalaureusetöö tulemus näitas, et inflatsiooni mõju tõttu on viie maksustamisaastale järgneva aasta alguses tagastatav enammakstud tulumaksu summa reaalkväärtuses väiksem 12 miljoni 372 tuhande euro võrra, kui sama tulumaksu summa selle tasumise hetkel maksustamisperioodil. Sellest summast kuulub natuke üle 50% ehk 6 miljonit 208,2 tuhat eurot Harjumaa residentidele. Tagastamisele kuuluva tulumaksu diskonteerimine ei tooks endaga kaasa suuri lisakulutusi riigieelarves.

Töö hüpotees, mis seisnes selles, et tagastatud tulumaksu reaalkväärtuse ja selle nominaalkväärtuse vahe on mõõdetav miljonites eurodes, leidis kinnituse.

Seoses töö käigus leituga, tehti kolm ettepanekut. Esiteks EMTA võiks indekseerida tagastatavat enammakstud tulumaksu. Teiseks, madala tuluga isikutele võiks lubada teha rohkem mahaarvamisi keskmise ja kõrge tuluga isikute arvel. Kolmandaks, elukestva õppe

soodustamiseks, võiks tagastada õppelaenu intresside mahaarvamist vähemalt nende isikute jaoks, kelle sissetulekud on alla keskmise.

Võtmesõnad: FIDEK tuludeklaratsioon, inflatsioon, enammakstud tulumaksu tagastus, raha tulevikuväärtus.

Sissejuhatus

Füüsilise isiku tulumaks on üks kõige laialt levinutest maksudest. Esimeseks toimivaks tulumaksuseaduseks Ameerikas võib lugeda president Lincolni poolt 1862. aasta 1. juulil allkirjastatud seadust. Kuni 600 dollari suuruselt tulult maksti tulumaksu 3 protsenti ja kuni 10 000 dollarilt 5 protsenti. Maksustatava tulu määramisel oli lubatud tulust maha arvata maksumaksja kodu üür või tinglik üüri väärtus. Tulumaksu kehtestamist põhjendati rahvale kodusõja rahastamise vajadusega (Maksukäsiraamat, 2014).

Tulu maksustamine jätab maksumaksja kätte vähem rahalisi vahendeid kui tal oli enne maksustamist ning selleks, et tagada indiviidile toimetulekut, vabastatakse üldjuhul tulumaksust kindel rahaline summa, mis toimetulekuks vajalik on. Lisaks toimetulekuks vajalikule summale, lubatakse enamikes riikides, sh ka Eestis, teha maksustatavalt tulult mahaarvamisi, mis vähendavad isiku maksustatavat tulu ja jätavad tema kätte rohkem rahalisi vahendeid.

Üldjuhul toimub üksikisiku tulumaksu maksmine riigile jooksvalt iga nädal/kuu maksustamisaasta vältel. Iga maksustamisaastale järgneva aasta alguses erinevates riikides, sh ka Eestis, toimub tulu deklareerimine. Valitsuse eesmärk tulu deklareerimise läbiviimisel on võrrelda maksustamisperioodil realselt saadud maksutulu selle tulumaksutuluga, mida valitsus oleks pidanud tegelikult saama. Tulu deklareerimise tulemusena tagastab Eesti riik Eesti Maksu- ja Tolliameti isikus füüsilistele isikutele enammakstud tulumaksu ning määrab juurdemaksmisele kuuluva tulumaksu neile, kes on maksustamisperioodil maksnud tulumaksu väiksemas suuruses, kui oleks pidanud.

Kuna enammakstud tulumaksu tagastamise aeg on võrreldes selle tasumise ajaga nihkes, siis tekib järgmine olukord: inflatsiooni mõju tõttu on maksustamisperioodile järgneva aasta alguses tagastatav enammakstud tulumaksu summa reaalkväärtuses väiksem, kui sama tulumaksu summa selle tasumise hetkel maksustamisperioodil.

Teema valik on tingitud autori isiklikust huvitatusest püstitatud uurimisprobleemide lahendamises. Teema aktuaalsus seisneb selle sisu uudsuses ja pretsedendituses ning selles, et teema puudutab suure inimhulga tulusid: viie viimase aasta keskmine tulu deklareerijate arv

on ligi 560 tuhat inimest aastas.

Käesoleva töö eesmärgiks on võrrelda perioodil 2009-2013 residendist füüsilistele isikutele tagastatud enamakstud tulumaksu nominaalväärtust selle reaalkväärtusega. Nominaalväärtusena käsitletakse tagastatud tulumaksu summat. Realkväärtust arvutatakse diskonteerimismeetodiga. Vastavalt eesmärgile püstitatakse töös järgmised ülesanded:

1. Uurida füüsilise isiku tulumaksu maksmise korda ja selle mahaarvamisi Eestis.
2. Analüüsida tagastatud tulumaksu suurust Eestis ning maakonniti aastatel 2009-2013.
3. Kasutades diskonteerimismeetodit arvutada välja enamakstud tulumaksu reaalkväärtus võttes aluseks igale maksustamisaastale järgneva aasta märtsi hinnataset.
4. Arvutada maksustamisaastate 2009-2013 tagastuste osatähtsus vastavate aastate riigieelarvetest.
5. Anda ülevaade perioodi jooksul mahaarvatavate kulude suurusest mahaarvamisele lubatud kuluartiklite kaupa.

Autori hüpoteesiks on, et viie vaatlusaluse aasta jooksul on igale maksustamisperioodile järgneval aastal tulu deklareerimisperioodi jooksul füüsilistele isikutele tagastatud enamakstud tulumaksu kogusumma reaalkväärtuses miljonites eurodes väiksem kui maksustamisperioodi jooksul enamakstud tulumaksu kogusumma reaalkväärtus selle tasumise ajal.

EMTA poolt tagastatava enamakstud tulumaksu ja maksustamisperioodil tasutud tulumaksu reaalkväärtuste vahe ja ulatuse leidmiseks on kasutatud diskonteerimismeetodit, mis põhineb raha tulevikuväärtuse kontseptsioonil. Diskonteerimismeetodiga hinnatakse raha väärtust tulevikus kindlal ajahetkel.

Käesolev töö koosneb kahest peatükist. Esimese peatüki esimene alapeatükk hõlmab tulumaksusüsteemi teoreetilist käsitlust. Esimese peatüki teises alapeatükis käsitletakse Eesti tulumaksusüsteemi ja selle mahaarvamisi. Kolmandas alapeatükis käsitletakse tulumaksu tasumise, deklareerimise ning tagastamise protsessi.

Teises peatükis antakse ülevaade kasutatud andmetest ja meetodikast. Seejärel minnakse üle probleemi uurimisele: enamakstud tulumaksu reaalkväärtuse arvutamisele ning selle võrdlemisele enamakstud tulumaksu nominaalväärtusega. Võrreldakse tulumaksu tagastusi maakonniti ning antakse ülevaade perioodi jooksul mahaarvatavate kulude suurusest mahaarvamisele lubatud kuluartiklite kaupa.

Peamised töös kasutatud allikad on Eesti Tulumaksuseadus, Nightingale'i maksunduse

õpik ning käsitletava teemaga seotud teadustööd sellistelt autoritelt nagu Musgrave, Pearson, Bird, Föster, Shapiro. Peamised probleemi lahendamisel kasutatud andmed on võetud EMTA ja Eesti Statistikaameti kodulehekülgedelt.

1. Füüsilise isiku tulumaksu teoreetiline käsitlus

1.1 Füüsilise isiku tulumaksu olemus

Maks on kohustuslik individuaalselt mitte hüvitatav makse, mida valitsusorganid nõuavad sisse füüsilistelt ja juriidilistelt isikutelt oma põhiülesannete täitmiseks. Maksustamine täidab viis järgmist põhieesmärki:

1. Maksutulu tagamine riigile. Riik kasutab maksutulu oma ülesannete täitmiseks, millest peamine on avalike hüvede pakkumine.
2. Sissetulekute ja rikkuse ümberjaotus. Ümberjaotuse mehhanism, milles kasutatakse tulude ümberjaotusi ning hüvitisi ühiskonna vaesematele liikmetele, edendab sotsiaalset võrdsust.
3. Majanduslik reguleerimine. Maksusüsteem on vahend sissetulekut ümberjaotuse tagamiseks vähendamaks vaesust ning edendamaks sotsiaalset heaolu.
4. Harmoniseerimine. Euroopa Liidu ühise majandusruumi filosoofia seisneb kaupade/teenuste, kapitali ja inimeste vaba liikumise tagamises liikmesriikides. (Nightingale, 2002, 4):
5. Teatud majandusliku käitumise stimuleerimine/takistamine. Maksustamine aitab valitsusel suunata majandussubjektide tegevust soovitatud suunas.

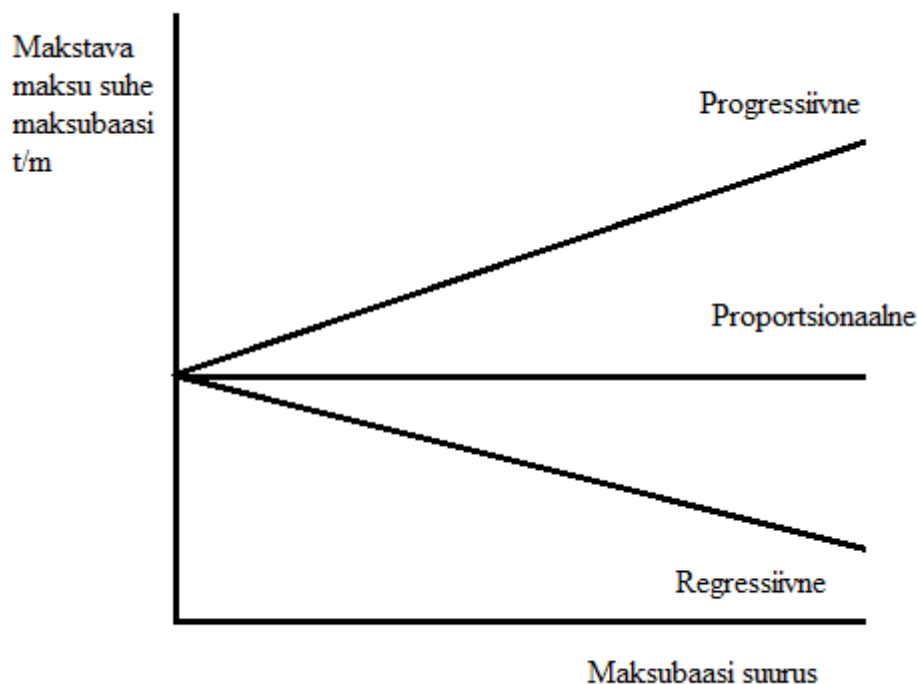
Maksustamisega ning erinevate hüvitiste jagamisega mängivad valitsused suurt rolli sissetulekute ja elustandardite määramisel. Põhjamaades on maksustamisel ja hüvitistel väga oluline tulude ümberjaotuse roll, mis tagab nendele ühiskondadele väiksemat tulude ebavõrdsust, mis on viimase kahe aastakümneni jooksul OECD riikides kasvanud ((Pearson et al. 2008: 1, 2, 5).

Maksud jagunevad maksuliikide kaupa. Maksude klassifitseerimise maksuliikide kaupa teeb võimalikuks majandusanalüüs, mis võimaldab näiteks selgitada, kes kannab maksukoormuse. Kaks peamist maksuliiki on järgmised:

1. Kaudsed maksud. Kaudsete maksude puhul on maksukoormuse kandjaks mitte otseselt isik, kes maksab maksu, vaid teine isik, kellelt saadi kauba müügil/teenuse osutamisel maksmisele kuuluvat maksu. Näiteks: käibemaks, aktsiisimaks.
2. Otsesed maksud. Otsesest maksu tasub otseselt isik, kes seaduse kohaselt peab selle maksu maksma. Otseste maksude hulka kuuluvad näiteks ettevõtte tulumaks, pärandimaks ning ka tulumaks, mille alaliigiks on meie vaatlusalune füüsilise isiku tulumaks. (Ibid.)

Tulumaksuga maksustatakse üldjuhul maksusubjekti kogutulu: töötasud, dividendid ja saadud intressid, puhas renditulu jm, millest on tehtud seadusega lubatud mahaarvamised. Maksumäärad, lubatavad mahaarvamised ja muud detailid varieeruvad oluliselt sõltuvalt jurisdiktsioonist. Tulumaksu suurus on tulumaksumäär ja tulumaksubaasi korrutis.

Proportsionaalse maksusüsteemi korral on tulumaksumäär kõigi tulu teenijate jaoks ühtne sõltumata maksustatava tulu suurusest. Progressiivsete maksusüsteemide puhul kasvab maksu piirmäär maksustatava tulu suurendes ning regressiivsete maksusüsteemide puhul vastupidi maksu piirmäär kahaneb. Majandusteadlaste üldtunnistatud arusaam seisneb selles, et mõningane füüsilise isiku tulumaksu progressiivsus on vajalik rikkuse ümberjaotuse ja stabilisatsiooni funktsiooni tagamiseks (Messere, 2003). Proportsionaalse maksusüsteemi puhul jääb makstava maksu suhe maksubaasi maksubaasi suurenemisel konstantseks, progressiivse süsteemi puhul suhe suureneb ning regressiivse süsteemi puhul suhe kahaneb. Eesti puhul tagab proportsionaalsele tulumaksusüsteemile progressiivsust tulumaksuvaba miinimumi olemasolu, mille tõttu üksikisiku tulu suurenedes suureneb ka makstava maksusumma suhe kogutulusse. *De jure* on Eesti maksusüsteem proportsionaalne, kuna makstava tulumaksu määr ei muutu maksubaasi muutumisel. Maksubaasi moodustab aasta jooksul saadud tulu, millest on tehtud kõik lubatavad mahaarvamised. *De facto* on Eesti tulumaksusüsteemis kaks tulumaksumäära astet. Kõigil Eesti residendist füüsilistel isikutel on õigus mitte maksta tulumaksu tulult, mis ei ületa 1 728 eurot aastas (TuMS §23). Tuluosalt, mis ületab 1 728 eurot aastas tuleb maksta tulumaksu suuruses 21%, mis on ühtlasi ka piirmaksumäär (TuMS §1 lõige 1, §1 lõige 1). Makstud tulumaksu summa suhe saadud tulusse ei ulatu kunagi 21%-ni, vaid läheneb sellele tulu kasvades. Alljärgneval joonisel 1 on võrreldud progressiivset, proportsionaalset ja regressiivset maksusüsteeme.

Joonis 1. Progressiivne, proportsionaalne ja regressiivne maksusüsteem. Allikas: Autori koostatud

Piirmäär tähendab maksumäära, millega maksustatakse täiendavalt teenitud tulu. Enamikes EL-27 riikides kasutatakse progressiivset maksusüsteemi: näiteks Belgias on füüsilise isiku tulumaksu alammäär 25% ning piirmäär on 50% (Personal...,2014). Eestis (1994) ning kahes teises Balti riigis – Lätis (1995) ja Leedus (1994) on Euroopa riikidest esimestena kasutusele võtnud proportsionaalne maksusüsteemi, mille kohaselt tulumaksumäär ei sõltu tulu suuruselt (Grecu, 2004). Samas, lisab Eesti maksusüsteemile progressiivsust see, et on kasutusele võetud tulumaksuvaba miinimum, mille kohaselt füüsiline isik ei pea maksma tulumaksu tulult, mis moodustab aastas kuni 1 728 eurot. Proportsionaalse maksusüsteemi peamiseks eeliseks on administreerimise lihtsus ning selgus, mis noorte taasiseseisvunud Balti riikide jaoks oli oluliseks eelduseks omariikluse taastamisel.

1.2 Füüsilise isiku tulumaks ja selle mahaarvamised Eestis

Kõik alljärgnev Eesti Tulumaksuseadusest tulenev info on võetud alates 01.01.2014 kehtivast Tulumaksuseaduse redaktsioonist. Perioodil 2009-2013 on Tulumaksuseaduse detaile mingil määral muudetud.

Residendist füüsilise isiku tulumaks on otsene maks, mille maksusubjektiks on Eesti residendist füüsiline isik. Maksuobjektiks on residendist füüsilise isiku poolt maksustamisperioodil Eestis ja väljaspool Eestit kõikidest tuluallikatest saadud tulu, sealhulgas: (TuMS § 12 lõige 1)

- 1) Palgatulu
- 2) Ettevõtlustulu
- 3) Kasu vara võõrandamisest
- 4) renditulu ja litsentsitasud
- 5) intressid
- 6) dividendid
- 7) pensionid, stipendiumid, toetused, preemiad ja hasartmänguvõidud
- 8) kindlustushüvitised ja väljamaksud pensionifondist
- 9) madala maksumääraga territooriumil asuva juriidilise isiku tulu

Vastavalt alates 01.01.2014 kehtivale Tulumaksuseaduse redaktsioonile on Eestis kehtiv residendist füüsilise isiku tulumaksumäär 21% (TuMS § 4 lõige 1). Dividendide puhul jagatakse maksustatav summa enne maksumääraga korrutamist maksukohustuse tekkimise ajale vastavalt arvuga 0,79. Erijuhtude korral, mis on mainitud tulumaksuseaduse § 21 lõigetes 2 ja 3, on tulumaksumäär 10%. Füüsiline isik on resident, kui tema elukoht on Eestis või kui ta viibib Eestis 12 järjestikuse kalendrikuu jooksul vähemalt 183 päeval. Isik loetakse residendiks alates tema Eestisse saabumise päevast. Samuti on resident välisteenistuses viibiv Eesti diplomaat. (TuMS § 6 lõige 1). Selle maksumääraga maksustatakse tulu, millest on tehtud seadusega lubatud mahaarvamised. 11,60% residendist füüsilise isiku maksustatavast tulust laekub maksumaksja elukohajärgsele kohaliku omavalitsuse üksusele (TuMS § 5 lõige 1). Üldjuhul sõltuvad seadusega lubatavad mahaarvamised riigi prioriteetidest. Tulumaksuga maksustatavast tulust mahaarvamiste lubamisega saab innustada majandussubjektides soovivat käitumist, mis võib aidata valitsust seatud eesmärkide täitmisel. Laialt levinud on järgmised maksubaasi vähendavad lubatavad mahaarvamised (Nightingale, 2002, 70-71) :

1. Sotsiaalkindlustusmaksed ja nendest saadav tulu. Sotsiaalkindlustusmaksete mahaarvamise lubamine tulumaksubaasi vähendamiseks innustab maksumaksjaid sotsiaalkindlustusse vahendeid panustama vabatahtlikult tehtavate sotsiaalkindlustusmaksete korral (nagu näiteks Eesti III pensionisammas). Kohustuslike sotsiaalkindlustusmaksete puhul (Eesti puhul II pensionisammas, töötuskindlustusmaksed) on nende maksete maksustatavast tulust mahaarvamise lubamine samuti nende maksete tegemist kergendav, kuna maksumaksja kätte jääb rohkem rahalisi vahendeid, kui tal oleks juhul kui sotsiaalkindlustusmaksed ei oleks mahaarvamiseks lubatavad. Sotsiaalkindlustusmaksetest saadava tulu korral (invaliidsuspension, vanaduspension, lastetoetusraha, jne) on nende tulumaksubaasist mahaarvamise lubamine sotsiaalmakseid saavate inimeste toetava funktsiooniga, mis tagab suurema sotsiaalse õigluse.
2. Intressid. Intressitulude mittemaksustamine ning intressikulude maksubaasist mahaarvamise lubamine soodustab finantseerimis- ja investeerimistegevust. Tihipeale lubatakse intressitulude puhul tulumaksu mitte maksta vaid kindlatelt intressituludelt kindla piirmääraga: näiteks 2003. aastal oli Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigis lubatud mitte maksta tulumaksu kuni 70 inglise naela suuruselt intressitulult, mis oli saadud säästuhoiuselt riiklikus pangas National Savings Bank. Teine näide on õppelaenude intresside maksubaasist maha arvamise lubamine, millega soodustatakse hariduse saamise võimalusi.
3. Tulumaksuvaba miinimum. Tulu maksustamine jätab maksumaksja kätte vähem rahalisi vahendeid kui tal oli enne maksustamist ning selleks, et tagada indiviidile toimetulekut, vabastatakse üldjuhul tulumaksust kindel rahaline summa, mis toimetulekuks vajalik on. Eestis on kehtiv maksuvaba tulu 1 728 eurot aastas (TuMS §23).
4. Muud tulumaksust vabastatud sissetulekud. Muud tulumaksust vabastatud sissetulekud võivad väga seadusandlusest sõltuvalt oluliselt erineda. Levinud on järgmiste tulude tulumaksust vabastamine:
 - stipendiumid ja muud haridustoetused
 - kindlustushüvitised
 - hasartmängu/loterii võidud
 - muud

Eesti tulumaksuseaduse kohaselt on lisaks tulumaksuvaba miinimumile suuruses 1 728 eurot aastas täiendav maksuvaba tulu:

1. Täiendav maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral (TuMS § 23¹). Lapse üks residendist vanem, eestkostja või muu last perekonnaseaduse alusel ülalpidav isik, kes peab üleval kahte või enamat alaealist last, võib maksustamisperioodi tulust maha arvata täiendava maksuvaba tulu iga kuni 17 aasta vanuse lapse kohta alates teisest lapsest. Täiendavat maksuvaba tulu rakendatakse alates lapse sündimise, eestkostja määramise või ülalpidamiskohustuse tekkimise aastast kuni tema 17-aastaseks saamise aastani osas, mille võrra lapse maksustatav tulu on väiksem maksustamisperioodi maksuvabast tulust. Täiendava maksuvaba tulu suurus on 1 728 eurot aastas.

Toetudes Eesti Sotsiaalministeeriumi 2009. aasta 31. märtsi pressikonverentsil öeldule, Eesti perepoliitikal kaks peamist eesmärki: (Perepoliitika...,2009)

- 1) Eesti rahvastiku positiivne iive sündimuse kasvu, keskmise eluea pikenemise ja elukvaliteedi tõstmise teel
- 2) Laste ja lastega perede elukvaliteedi parandamine, pere- ja tööelu ühitamine ja laste kasvatamise väärtustamine.

Asjaolu, et selline oluline maksusoodustus kehtib alates teisest lastest ning et mõlemad lapsed peavad olema alla 17-aastased selle maksusoodustuse kasutamiseks, aitab ellu viia perepoliitika eesmäärke, kuna motiveerib perekondi muutuma vähemalt kahelapselisteks, kusjuures võimaliku pikaajalise maksusoodustuse nautimiseks peab laste vanuseline vahe olema võimalikult väike.

2. Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral (TuMS § 23²).

Lepinguriigi seaduse alusel makstavat pensioni, nimetatud riigi õigusaktides sätestatud kohustuslikku kogumispensionit või tulenevalt sotsiaalkindlustuslepingust pensioni saava residendist füüsilise isiku tulust arvatakse täiendavalt maha maksuvaba tulu nimetatud pensionide summa ulatuses, kuid mitte rohkem kui 2520 eurot maksustamisperioodil. Selle mahaarvamise kergendatakse pensionäride toimetulekut, kelle keskmine pension on oluliselt madalam Euroopa Liidu keskmisest pensionist (Keskmine...,2013, 4).

3. Täiendav maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutsehaigushüvitise korral (TuMS § 23³).

Tööõnnetus- või kutsehaigushüvitist saava residendist füüsilise isiku tulust arvatakse täiendavalt maha maksuvaba tulu nimetatud hüvitise ulatuses, kuid mitte rohkem kui 768 eurot maksustamisperioodil. Kui tööõnnetus- või kutsehaigushüvitis makstakse kindlustushüvitisena, täiendavat maksuvaba tulu ei rakendata.

4. Eluasemelaenu intressid (TuMS § 25). Residendist füüsilisel isikul on õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata endale eluasemeks elamu või korteri soetamiseks võetud laenu või liisingu intress, mis on maksustamisperioodil tasutud lepinguriigiresidendist krediidasutusele või sellise äriühinguga samasse kontserni kuuluvale finantseerimisasutusele, samuti mitteresidendist krediidasutuse lepinguriigis registreeritud filiaalile. Samadel tingimustel võib tulust maha arvata ka elamu ehitamise eesmärgil maatüki soetamiseks võetud laenu või liisingu intressid. Soetamiseks loetakse ka ehitise püstitamist, laiendamist ja rekonstrueerimist ehitusseaduse tähenduses, samuti ehitise tehnosüsteemide asendamist ja muutmist ning ehitise ruumijaotuse muutmist ja ehitise tehnoloogilise ümberseadistamisega seotud ehitus- ja paigaldustöid ehitusloa või ehitusprojekti alusel. Seejuures maksustatavast tulust võib üheaegselt maha arvata ainult ühe elamu või korteri soetamise laenu ja kapitalirendi (liisingu) intressid. Last üksi kasvatav, maksustamisperioodil lapsehoolduspuhkust kasutanud vanem võib samal maksustamisperioodil tasutud ülalmainitud intressid täies ulatuses või osaliselt maha arvata järgnevate maksustamisperioodide tulust. Eluasemelaenu intresside mahaarvamise lubamine stimuleerib eluasemete ostmist, kuna motiveerib ostjaid osta eluaset (Glaeser et. al, 2002).
5. Koolituskulud (TuMS § 26). Residendist füüsilisel isikul on õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata tema poolt maksustamisperioodil tasutud enda ja oma alla 26 aasta vanuse alaneja sugulase, õe või venna koolituskulud või eelnimetatud koolituskulude puudumisel ühe alla 26 aasta vanuse Eesti alalise elaniku koolituskulud.

Koolituskuludeks on riigi või kohaliku omavalitsusüksuse haridusasutuses, avalik-õiguslikus ülikoolis, antud õppekava osas koolitusluba, registreeringut Eesti Hariduse Infosüsteemis, kutseõppe läbiviimise õigust või õigust kõrgharidustaseme õpet läbi viia omavas erakoolis või eelloetletutega samaväärses välismaa õppeasutuses õppimise või nende õppeasutuste poolt korraldatavatel tasulistel kursustel õppimise eest tasutud dokumentaalselt tõendatud kulud. Tulust ei arvata maha koolituskulusid,

mida isik on teinud tulumaksuga mittemaksustatava stipendiumi arvel. Antud mahaarvamisega soodustatakse elukestvat õpet ning koolitamist.

6. Kingitused ja annetused (TuMS § 27). Residendist füüsilisel isikul on õigus maksustamisperioodi tulust maha arvata § 11 lõikes 1 nimetatud tulumaksusoodustusega mittetulundusühingute, sihtasutuste ja usuliste ühenduste nimekirja kantud või § 11 lõikes 10 nimetatud ühingule maksustamisperioodil tehtud dokumentaalselt tõendatud kingitused ja annetused. Antud mahaarvamisega soodustatakse heategevust ja mittetulundusorganisatsioonide tegevust.
7. Kindlustusmaksed ning pensionifondi osakute soetamine (TuMS § 28). Residendist füüsilisel isikul on õigus oma maksustamisperioodi tulust maha arvata:

- 1) kogumispensionide seaduse § 63 tingimustele vastava ja sellega samaväärse täiendava kogumispensionini kindlustuslepingu alusel kindlustusandjale, kellel on lepinguriigis väljastatud tegevusluba, maksustamisperioodi jooksul tasutud kindlustusmaksete osa, mille eesmärk on tagada kindlustussumma maksmine kindlustuspensionina, välja arvatud sama seaduse § 63 lõikes 52 ja §-s 64 sätestatud juhtudel

- 2) kogumispensionide seaduses sätestatud korras Eestis loodud vabatahtliku pensionifondi ja samaväärsetel alustel lepinguriigis tegutseva vabatahtliku pensionifondi osakute soetamiseks makstud summad, välja arvatud sama seaduse §-s 55 ja § 63 lõikes 5² sätestatud juhtudel.

Nimetatud summasid võib maha arvata kuni 15% ulatuses maksumaksja sama maksustamisperioodi Eestis maksustatavast tulust, millest on ettevõtlustulust lubatud mahaarvamised, kuid mitte rohkem kui 6000 eurot.

8. Kohustuslikud sotsiaalkindlustusmaksed. (TuMS § 28¹). Maksustamisperioodi jooksul lubatavate mahaarvamiste suurusele on sätestatud piirangud. TuMS § 28² lõige 1 kohaselt paragrahvides 25–27 sätestatud mahaarvamisi võib maksustamisperioodil teha kokku kuni 1 920 eurot maksumaksja kohta, kuid mitte rohkem kui 50% ulatuses maksumaksja sama maksustamisperioodi Eestis maksustatavast tulust, millest on tehtud ettevõtlusega seotud mahaarvamised, arvestades lõikeid 2 ja 3.

Residendist füüsilised isikud on kohustatud esitama igal aastal hiljemalt 31. märtsiks tuludeklaratsiooni eelmise kalendriaasta tulu kohta. Isik on resident, kui tema alaline elukoht

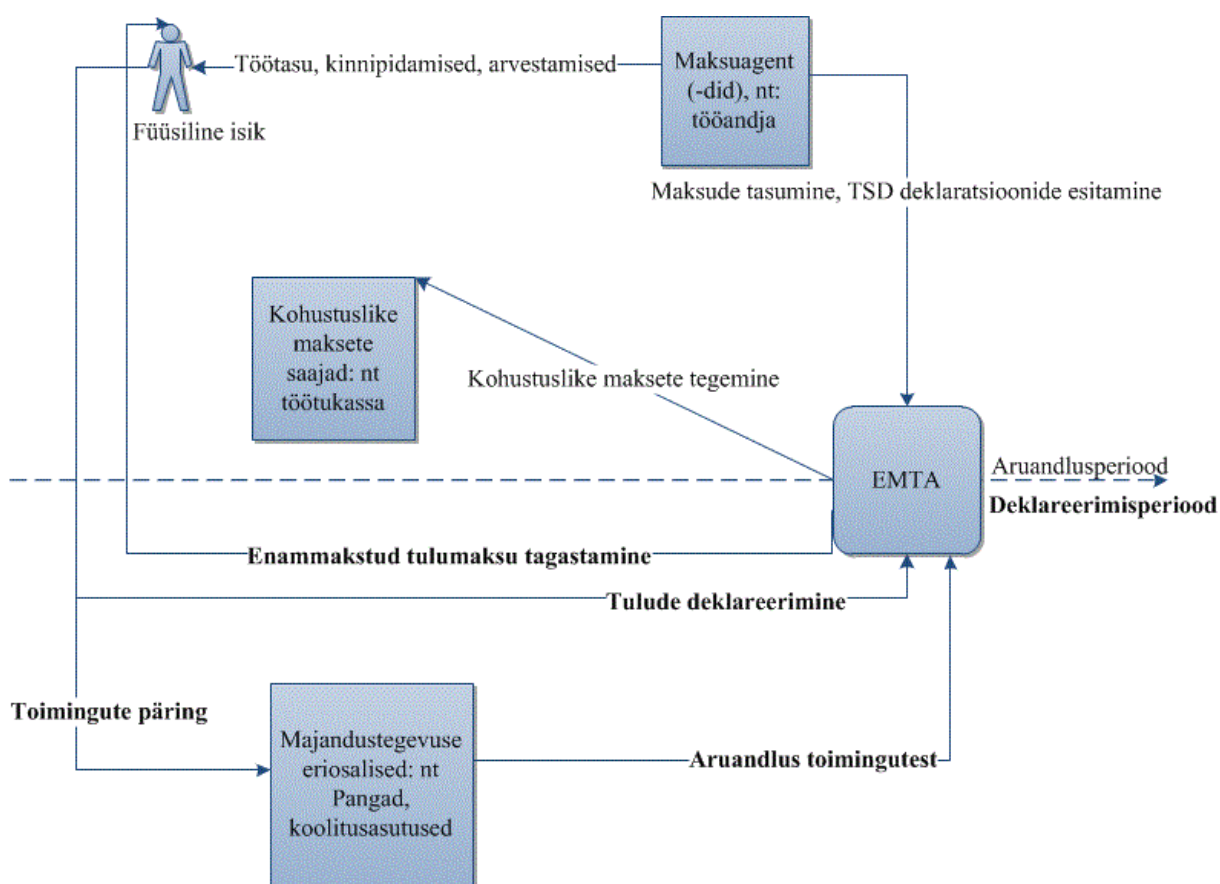
on Eestis või kui ta viibib Eestis 12 järjestikuse kalendrikuu jooksul vähemalt 183 päeval. Samuti on resident välisriikides viibiv Eesti riigiteenistuja. Isik loetakse residentiks alates tema Eestisse saabumise päevast. Residentsuse muutumisest teavitab füüsiline isik maksuhaldurit ning täidab residentsuse määramise vormi R.

Tuludeklaratsiooni ei pea esitama isikud, kelle:

- tulult ei ole vaja tasuda täiendavalt tulumaksu (v.a erijuhud)
- saadud tulu kokku ei ületanud maksuvaba tulu 1728 eurot
- tuluks oli ainult Euroopa Majanduspiirkonna lepinguriigi (sealhulgas Eesti) seaduse alusel makstav pension, nimetatud riigis sätestatud kohustuslik kogumispension või tulenevalt sotsiaalkindlustuslepingust makstav pension, kui pensioni summa ei ületanud täiendavat maksuvaba tulu 2304 eurot või kui pensionilt on tulumaks ettenähtud summas kinni peetud ning seda ei ole vaja täiendavalt tasuda. Pensioni täiendavale maksuvabale tulule (2304 eurole) lisandub üldine maksuvaba tulu 1728 eurot
- tuluks oli ainult tööõnnetus- või kutsehaigushüvitis, mis ei ületanud 768 eurot või kui hüvitiselt on tulumaks ettenähtud summas kinni peetud ning seda ei ole vaja täiendavalt tasuda (Kes...,2014)

1.3 Residentist füüsilise isiku tulumaksu tasumise, deklareerimise ning tagastamise protsess

Olles tutvunud eelnevates alapeatükkides mainitud infoallikatega, sh tulumaksuseadusega ning toetudes isiklikule kogemusele tuludeklaratsiooni täitmise ning esitamise osas on autor otsustanud visualiseerida füüsilise isiku tulumaksu kinnipidamise, selle tasumise ning tagastamise protsessi. Alljärgneval skeemil on visualiseeritud füüsilise isiku maksude kinnipidamise, selle tasumise ning tagastamise protsess.

Joonis 2. Tulumaksu tasumise, deklareerimise ning tagastamise protsess. Allikas: Autori koostatud.

Aruandlus- ehk maksustamisperioodil füüsilise isiku maksuagendid (nt tööandja), kes tasuvad füüsilisele isikule väljamakseid, mis on tema jaoks tulu (nt palgatulu):

1. Teostavad väljamakstavalt tulult tulumaksu kinnipidamisi. Tööandja puhul ka töötuskindlustusmaks (2013. a: 2% brutopalgast) ning kohustusliku

- kogumispensionimakset (nende isikute puhul, kes on sündinud alates 1983. aastast. 2013. a: 2% brutopalgast) ning arvestama ka sotsiaalmaksu 33% ja tööandja töötuskindlustusmakset (2013. a:1%). Tuluks võib olla näiteks hoiu-laenuühistus teenitud intressitulu, mille peab kinni hoiu-laenuühistu (Mis..., 2013).
2. Seejärel peavad maksuagendid kandma füüsilise isiku eest tasumisele kuuluvad maksud ja maksed üle MTA pangakontole hiljemalt väljamakse tegemise kuule järgneva kuu 10. kuupäevaks. Tööandja on kohustatud esitama samaks tähtpäevaks Maksu- ja Tolliametile maksudeklaratsiooni TSD (põhivormi ja lisa 2).
 3. MTA edastab saadud vahendid vastavatele riigiasutustele, sh Eesti Töötukassale vahendeid, mida tasuti töötuskindlustusmaks kohustuslike maksetena.
 4. Maksustamisperioodi järgselt leiab aset tulu deklareerimise periood. Tulu deklareerimise käigus võivad füüsilised isikud teostada toimingute päringuid majandustegevuse eriosalistele, milleks võivad olla näiteks ülikoolid, koolitusasutused, pangad. Toimingute päringu tulemusena saadavad majandustegevuse eriosalised andmeid füüsilise isiku majanduslike toimingute kohta MTA-le. MTA teostab arvutusi. Arvutuste käigus vaadetakse üle füüsilise isiku poolt maksustamisperioodi jooksul saadud tulu ja tasutud tulumaksu suurust ning arvestades kõiki lubatavaid mahaarvamisi, mida füüsiline isik on deklareerinud, arvutatakse juurde maksmisele või tagastamisele kuuluva tulumaksu suurust.

Eestis esitatakse tuludeklaratsioon oma tulude kohta Maksu- ja Tolliametile hiljemalt maksustamisperioodile järgneva aasta 31. märtsiks. Kui maksustamisperioodil on residendist füüsiline isik tulumaksu tasunud, siis võib tekkida olukord, kus isik on maksustamisperioodil maksnud rohkem tulumaksu kui ta on kohustatud maksma – tegemist on tulumaksu enammaksimisega. Deklareerimise käigus arvutatakse, kui palju on isik tulumaksu enammaksnud ning enammaksstud tulumaksu summa tagastamine toimub alates maksustamisperioodile järgneva aasta 28. veebruarist kuni sama aasta 1. juulini (vt joonis 3). Suurim osa tagastamisele kuuluvatest summadest tagastatakse residendist füüsiliste isikute pangakontodele tagastamisperioodi alguses.

Näide:

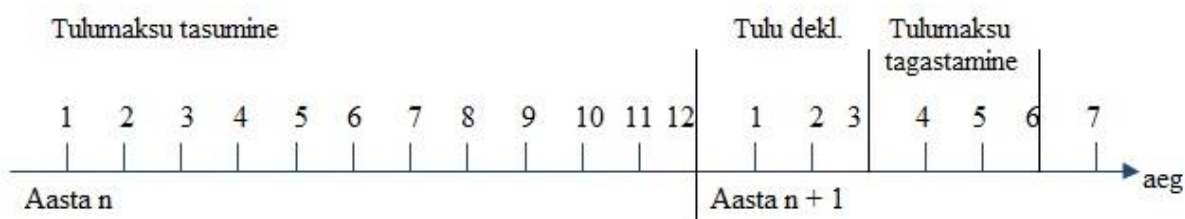
2013. aasta jooksul on isik teeninud 12 000 eurot palgatulu, kogumispensionimaksed

on 240 eurot, töötuskindlustusmaksed on 240 eurot ja tasutud tulumaksusumma on 2 056 eurot. Lisaks peab arvestama tulumaksuvaba miinimumi 1 792 eurot. Isikul on kaks alla 17-aastast last, mistõttu TuMS § 23¹ lõige 1 kohaselt saab isik kasutada täiendavat tulumaksu soodustust 1 792 eurot iga lapse kohta. Lisaks on isik tasunud aasta jooksul koolituskulusid summas 1 000 eurot, mida TuMS §26 lõige 1 kohaselt saab maksustatavast tulust maha arvata. Leiame enammakstud ning tagastamisele kuuluva tulumaksu suurust.

Arvutuskäik enammakstud ning tagastamisele kuuluva tulumaksu leidmiseks on järgmine:

- 1) Leiame tulumaksu baasi suurust, millelt isik oleks tegelikult pidanud kalendriaasta jooksul tulumaksu tasuma: $12\ 000 - 240 - 240 - 1\ 792 \times 3 - 1000 = 5\ 336$ eurot.
- 2) Leiame tulumaksu suurust, mille isik oleks tegelikult pidanud kalendriaasta jooksul tasuma: $5\ 336 \times 21\% = 1\ 121$ eurot.
- 3) Leiame enammakstud tulumaksu suurust, mille riik peab isikule tagastama:
 $2\ 056 - 1\ 121 = 935$ eurot.

Leitud summa 935 eurot, mis on enammakstud 2013. aasta jooksul tagastatakse isikule hiljemalt vaid järgmise ehk 2014. aasta 1. juuliks (Tulumaksu...,2014). Inflatsiooni mõju tõttu saab isik järgmise aasta 1. juuliks enammakstud tulumaksu tagastamisel reaalväärtuses vähem rahalisi vahendeid, kui ta on kalendriaasta jooksul enammaksnud: 935 eurol 2014. aastal on väiksem ostujõud kui 935 eurol 2013. aastal.

Joonis 3. Tulumaksu tasumise, deklareerimise ning selle tagastamise ajajoon. Allikas: Autori koostatud

Füüsilise isiku enammakstud tulumaksu kinnipidamise ja selle tagastamise vahel on suhteliselt suur ajavahemik. See loob olukorra, milles erinevate majanduslike faktorite tõttu,

sealhulgas ka inflatsiooni tõttu, enammakstud tulumaksu summa, mida füüsiline isik oleks võinud kasutada selle kinnipidamise hetkel omal vabal valikul, on selle faktilise tagastamise hetkeks EMTA poolt reaalkärtuses väiksem kui selle kinnipidamise hetkel. Selleks, et hinnata, missuguses ulatuses erineb tagastatud enammakstud tulumaksu summa reaalkärtus selle nominaalkärtusest, järgmises peatükis kasutatakse raha diskonteerimismeetodit.

2. Tagastatud tulumaksu reaalkväärtus

2.1 Tagastatud tulumaksu ja makstud tulumaksu reaalkväärtuste vahede arvutamise meetodika

Selgitame, kui suur on rahaline summa, mille võrra on EMTA poolt maksustamisaastale järgneva enamakstud tulumaksu tagastamise perioodi jooksul tagastatud enamakstud tulumaks reaalkväärtuses väiksem kui enamakstud tulumaks selle kinnipidamise hetkel. Vaatlusalune periood on 2009-2013 aastate tuludeklaratsioonid. Antud töös on ainsa majandusliku faktorina, mida kasutatakse raha enamakstud tulumaksu väärtuse leidmiseks selle kinnipidamise hetkel, on tarbijahinnaindeksi muutus võrreldes eelmise aasta kindla perioodiga ehk ametlik inflatsioonimäär. Mõned isikud on mõjutatud THI muutusest vähem ja mõned rohkem kui teised, sest THI ostukorvi sisu on üldistatud keskmise tarbija ostueelistuste järgi ning ei pruugi täpselt väljendada kindla isiku tarbimisväljaminekuid ning nende kallinemist. Samas, THI muutus tänu selle üldisusele, suuremal või väiksemal määral mõjutab kõiki majanduses osalejaid ning on seetõttu peamine raha ostujõu muutumise mõõtmise mõõdik.

Raha väärtuse muutumise arvutamise peamine viis on raha ajaväärtuse kontseptsioon, mille kohaselt on iga rahasumma praegu rohkem väärt kui tulevikus, mitme põhjuse tõttu, millest kõige põhilisemad on järgmised: (Чро...,2014)

- praegu olemasolevat rahalist summat saab panna teenima tulu, näiteks paigutades seda hoiusena pankka
- inflatsiooni mõju tõttu saab praegu sama rahalise summa eest osta rohkem teenuseid/kaupu kui tulevikus

Raha tulevikuväärtus kajastab, kui suur on praeguse rahalise summa väärtus valitud ajahetkel tulevikus.. Raha nüüdiskväärtuse üldine valem lihtintressi puhul on:

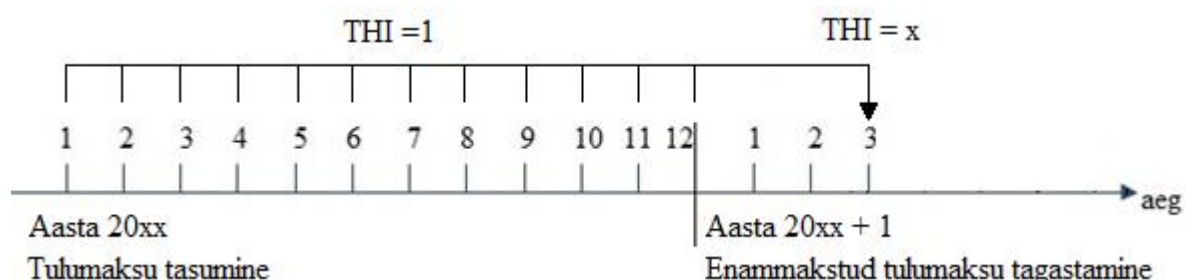
$$FV = PV \times (1 + i \times n) \quad (1),$$

kus

FV – raha tulevikuväärtus
 PV – raha nüüdisväärtus
 i – diskontomäär, milleks võib olla näiteks intressimäär või inflatsioonimäär
 n – aastate arv

Kuna üle 99% aruandlusperioodil enammakstud tulumaksust tagastatakse maksustamisperioodile järgneva aasta märtsi jooksul (pressimaterjalid 2009-2013), siis lihtsuse mõttes on arvestatud, et 100% enammakstud tulumaksust tagastatakse maksustamisperioodile järgneva aasta märtsi lõpuks. Selle tõttu võrreldakse töös maksustamisperioodijärgselt tagastatud enammakstud tulumaksu väärtust selle maksustamisperioodijärgse aasta märtsi hinnatasemele diskonteeritud väärtusega.

Võimalikult objektiivse diskonteeritud tagastatud enammakstud tulumaksu numbri saamiseks oleks vaja saada andmeid, milles oleks kajastatud arvestuslik enammakstud tulumaksu tekkimine kuude kaupa. Vaatamata autori üritusele saada vastavat statistikat isikliku palve esitamisega EMTA-le, ei ole EMTA vastavat statistikat autorile edastanud. Kuna kõigil kuludel, mida Tulumaksu seaduse kohaselt on lubatud maksustatavast kulust maha arvata, puudub selge hooajalisus nende tekkimisel, siis antud töös on lähtutud järgnevast oletusest. Igal aruandlusaastal tekib enammakstud tulumaks aasta jooksul igal kuul võrdses suuruses. Näiteks, kui aasta 20xx eest kuulub tagastamisele enammakstud tulumaks summas 120 miljonit eurot, on arvestatud, et aasta 20xx igas kuus on tekkinud enammakstud tulumaks summas 12 miljonit eurot. Sellest tulenevalt on baasperiodideks võetud maksustamisaasta iga kuu ($THI = 1$) ning reaalkväärtuse arvutamiseks on iga kuu summat diskonteeritud maksustamisaastale järgnevale märtsi hinnatasemele (vt joonis 4).

Joonis 4. Tulumaksu diskonteerimine maksustamisaastale järgneva aasta märtsi hinnatasemele. Allikas: autori koostatud.

Kuna Eesti Statistikaameti tarbijahinnaindeksi kalkulaator arvutab välja kasutaja poolt kindlaks määratud perioodi THI muutust võrdlusperioodi suhtes automaatselt, siis antud juhul

on ühe maksustamisaasta enammakstud tulumaksu diskonteeritud väärtuse saamiseks valemist (1) tuletatud järgmine valem:

$$\sum_{n=1}^{12} FV_n = \sum_{n=1}^{12} \left[\frac{PV}{12} \times (1 + i_n) \right] \quad (2),$$

kus

FV_n – n-inda kuu jooksul enammakstud tulumaksu tulevikuväärtus

$\sum_{n=1}^{12} FV_n$ – kaheteistkümne kuu jooksul enammakstud tulumaksu tulevikuväärtuste summa

PV – aasta tulumaksu kogutagastus

i_n – maksustamisaastale järgneva aasta märtsi THI muutus võrreldes maksustamisaasta n-inda kuuga

Viie vaatlusaluse aasta enammakstud tulumaksu diskonteeritud väärtuse saamiseks tuleb valemist (2) rakendada igale vaatlusalusele aastale ning saadud tulemused liita omavahel kokku.

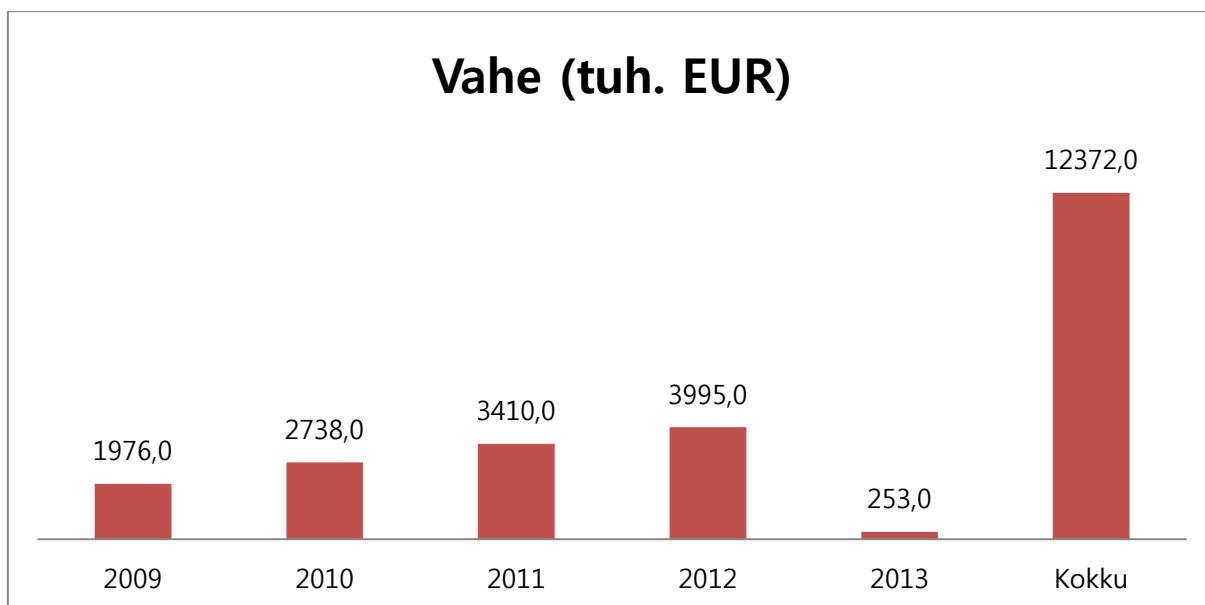
2.2 Maksustamisaastate 2009 kuni 2013 eest tagastatud tulumaksu ja makstud tulumaksu reaalkväärtuste vahede arvutamine.

2009-2013 tuludeklaratsioonide kohta on igale maksustamisaastale järgneva aasta märtsi THI muutus võrreldes sellele eelnevamaksustamisaasta kuudega toodud lisas 1. Diskonteerides lisas 2 toodud 2009-2013 tuludeklaratsioonide alusel tagastatud enammakstud tulumaksu koguväärtused, mis on jaotatud võrdselt kuude kaupa, saame lisas 3 toodud tulemuse. Lisas 3 toodud andmete põhjal näeme, et tuludeklaratsioonide põhjal tagastatud enammakstud tulumaksu diskonteeritud tagastused on suuremad kui samad tagastused nominaalkujul. Vaatleme tabelis 1, kui suured erinevused on tuludeklaratsioonide põhjal tagastatud enammakstud tulumaksu diskonteeritud ja nominaalkväärtuste vahel.

Tabel 1. 2009-2013 tuludeklaratsioonide põhjal tagastatud enammakstud tulumaksu diskonteeritud väärtused, nominaalkväärtused ja nende vahed tuhandetes eurodes. Allikas: EMTA, Autori arvutused.

Aasta	Diskonteeritud väärtus	Nominaalkväärtus	Vahe
2009	113 855	111 879	1 977
2010	100 833	98 095	2 738
2011	103 455	100 045	3 410
2012	100 973	96 978	3 995
2013	92 272	92 019	253
Kokku	511 388	499 016	12 372

Vahed tagastuste diskonteeritud väärtuste ja nominaalkväärtuste vahel näitavad, kui suur vahe on reaalkväärtuses enammakstud tulumaksul selle kinnipidamise hetkel ja selle tagastamisel. Inflatsiooni mõju tõttu on maksustamisperioodile järgneva aasta alguses tagastatav enammakstud tulumaksu summa reaalkväärtuses väiksem, kui sama tulumaksu summa selle tasumise ajal maksustamisperioodil. Tabelis 1 toodud andmed on kasutatud alljärgnevas joonises 5.

Joonis 5. Vahed aastate 2009-2013 tuludeklaratsioonide põhjal tagastatud enammakstud tulumaksu diskonteeritud ja nominaalväärtuste vahel.

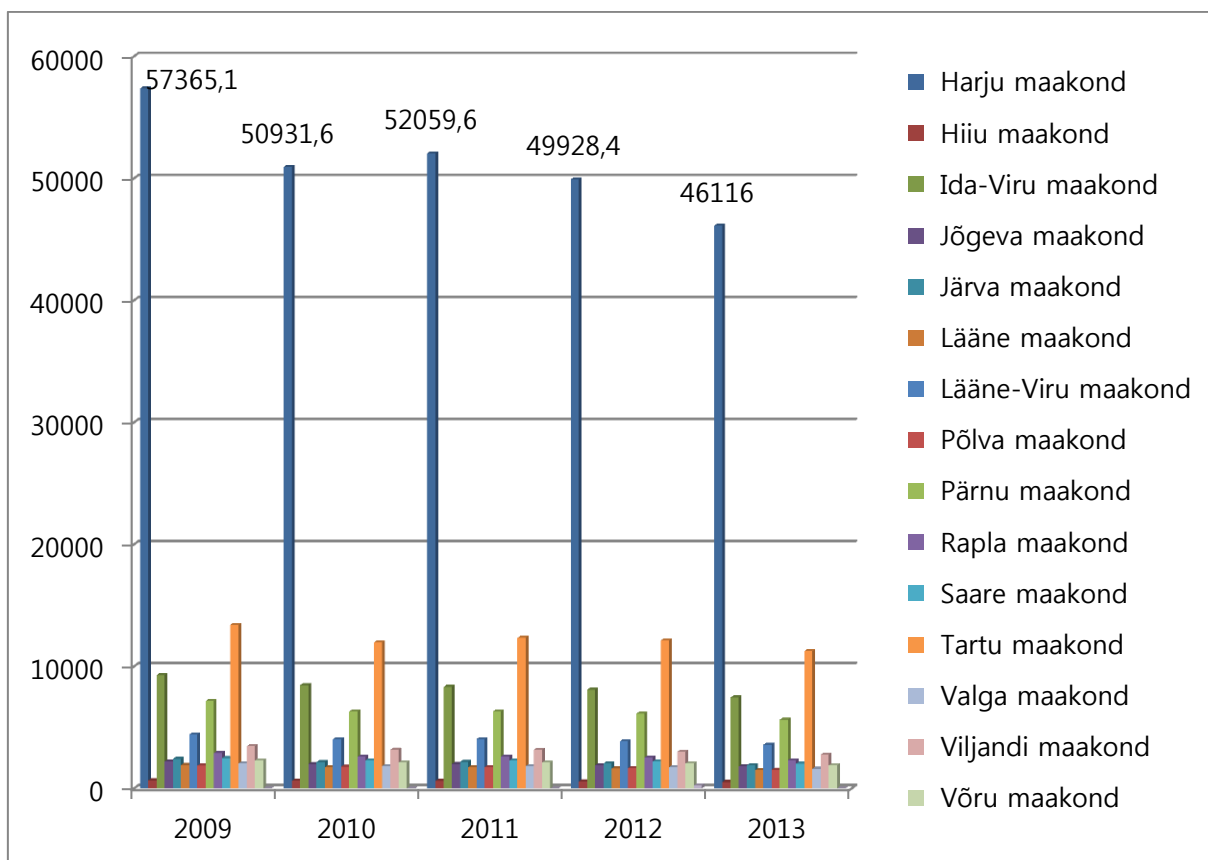
2009. aastal oli vaatlusalune vahe 1 979,2 tuh. EUR. 2010. aastal oli vaadeldav vahe suurim: 3 904,7 EUR, kuna 2011 aasta märtsi THI muutus võrreldes sellele eelneva maksustamisaasta kuudega oli vaadeldaval perioodil suurim. Seejärel, kuna inflatsioonimäära langemise mõjuna hakkas vähenema ka vaatlusalune vahe: 2011. ja 2012. aastatel oli see vahe vastavalt 3 409,9 ja 2 844,7 tuh. EUR ning 2013. aastal madala inflatsiooni tõttu oli vahe oluliselt väiksem kui eelneva 4 aasta vahe: 252,2 tuh. EUR. Inflatsiooni mõju tõttu on viie maksustamisaastale järgneva aasta alguses tagastatav enammakstud tulumaksu summa reaalkaartuses väiksem 12 miljoni 390,7 tuhande euro võrra, kui sama tulumaksu summa selle tasumise hetkel maksustamisperioodil. Järgmises alapeatükis vaatame tagastuste väärtusi maakonniti.

2.3 Tagastatud tulumaksu diskonteeritud väärtused maakonniti aastail 2009 kuni 2013.

Eesti maakondade majanduslik areng on väga erinev. Võrdluseks: 2014. aasta 4. kvartali keskmine brutopalk Jõgevamaal oli 701 eurot ning Harjumaal 1 090 eurot, mis on 55% rohkem (vt lisa 8). Tulude erinevast suurusest tulenevalt on ka tuludeklaratsioonide põhjal tagastamisele kuuluva tulumaksu summa erinev.

Lisas 4 on toodud tagastuste diskonteerimata väärtused maakonniti. Need lähteandmed on kasutatud lisa 5 toodud arvude leidmiseks, mis kajastavad 2009-2013 aastate residendist füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide alusel enammakstud tulumaksu tagastuste diskonteeritud koguväärtust maakonniti. Lisas 5 toodud andmed on visualiseeritud alljärgneval joonisel 6.

Üle poole vaadeldaval perioodil tagastatud diskonteeritud enammakstud tulumaksust on tagastatud Harjumaale: tagastuste koguväärtus 256 miljonit 400 tuhat eurot. Teisel ja kolmandal kohal on vastavalt Tartumaa (61 miljonit 120 tuhat eurot) ja Ida-Virumaa (41 miljonit 628 tuhat eurot).

Joonis 6. 2009-2013 aastate residentist füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide alusel enammakstud tulumaksu tagastuste diskonteeritud koguväärtus tuhandetes eurodes maakonniti. Allikas: autori arvutused.

Aastate 2009-2013 vahed tagastuste diskonteeritud väärtuste ja nominaalväärtuste vahel maakonniti on toodud lisas 6. 12 miljonist 372 tuhandest eurost, mille võrra inflatsiooni mõju tõttu on viie maksustamisaastale järgneva aasta alguses tagastatav enammakstud tulumaksu summa reaalkoguväärtuses väiksem, kui sama tulumaksu summa selle tasumise hetkel maksustamisperioodil, kuulub natuke üle 50% ehk 6 miljonit 208,2 tuhat eurot Harjumaa residentidele. Tartumaa residentide osa on 11,8% ehk 1 miljon 474,3 tuhat eurot ning Ida-Virumaa residentide osa on 8,2% ehk 1 miljon 10,4 tuhat eurot. Ülejäänud maakonnade osa on vastavalt 30% ehk 3 miljonit 698 tuhat eurot.

Joonisel 6 kajastatud andmed kajastavad Eesti regionaalset tulude ebahütlust. Tulude ebahütluse vähendamiseks võiks lubada rohkem mahaarvamisi väiksema sissetulekuga isikutele muutmata tulumaksu mahaarvamise süsteemi lihtsust. Samal ajal, et madalama tuluga inimeste toimetuleku kergendamine ei tooks endaga kaasa väiksema maksutulu riigile ning sellest tulenevalt lisakateallikate kasutusele võtmist, võib piirata lubatud mahaarvamisi

kõrgema tuluga isikute jaoks. Idee hindamiseks on järgmises alapeatükis vaadeldud, kui suure osa moodustavad enamakstud tulumaksu tagastamised vastavate aastate riigieelarvest.

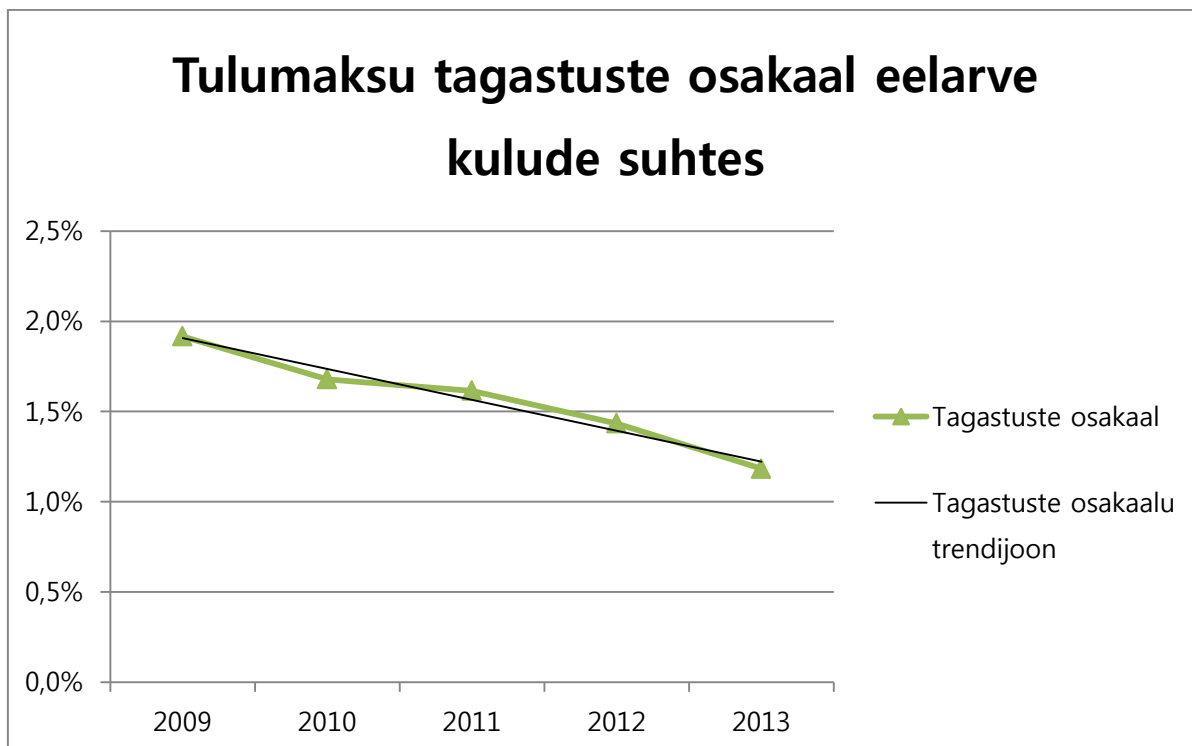
2.4 Maksustamisaastate 2009 kuni 2013 tagastuste osatähtsus vastavate aastate riigieelarvetest.

Vaatleme, kui suureks koormaks on enamakstud tulumaksu tagastused Eesti riigieelarve jaoks. Selleks, et saada sellest selge ettekujutuse, on võrreldud tagastuste suhet eelarve kuludesse. Alljärgnevalt on toodud tabel 2, milles on kajastatud iga aasta tulumaksu tagastuse osakaal selle aasta riigieelarve kuludest. Riigieelarves käsitletakse enamakstud tulumaksu tagastust kui negatiivset tulu, mistõttu on detailses riigieelarves üldjuhul veebruari ja märtsi füüsilise isiku tulumaksust tulenevad tulud negatiivsed.

Tabel 2. Tagastatud tulumaks, riigieelarve kulud ning tagastuste osakaal riigieelarve kuludest aastatel 2009-2013. Allikas: EMTA, Rahandusministeerium, autori arvutused.

Aasta	Tagastatud tulumaks (eur)	Eelarve kulud (eur)	Tagastuste osakaal eelarvest
2009	111 878 612	5 837 947 100	1,92%
2010	98 095 411	5 844 475 444	1,68%
2011	100 044 931	6 196 600 587	1,61%
2012	96 978 284	6 765 965 542	1,43%
2013	92 019 038	7 784 005 244	1,18%
Kokku	499 016 276	32 428 993 916	Keskmine: 1,56%

Tabelist 1 on näha, et 2009. aastast on riigieelarve kulutused aastast-aastasse kasvanud. Tagastatud tulumaksu summa on aga oluliselt kahanenud 2010. aastal võrreldes 2009. aastaga, kasvanud umbes 2 miljoni võrra 2011. aastal võrreldes 2010. aastaga ning alates 2011. aastast igal aastal kahanenud. Selle mõjuna on igal aastal tagastuste osakaal eelarvest langenud. Joonisel 7 on toodud 2009-2013 aastate tagastatud tulumaksu osakaal eelarve kulude suhtes graafilisel kujul.

Joonis 7. Tulumaksu tagastuste osakaal eelarve kulude suhtes aastatel 2009-2013. Allikas: Rahandusministeerium, EMTA.

Tulumaksu tagastuste osakaalu langemine eelarve kulude suhtes viitab sellele, et tulumaksu tagastused on iga aastaga jaoks aina vähem koormavad. Antud nähtust võib arvestades Eesti Vabariigi tasakaalustatud eelarvele pürgivat eelarvepoliitikat nimetada positiivseks, kuna võimaldab kergemini eelarvet tasakaalus hoida.

Edaspidi on uuritud seda, kuivõrd suurem oleks koormus riigieelarvele diskonteeritud enamakstud tulumaksu puhul. Alljärgnevas tabelis 3 on kajastatud iga aasta diskonteeritud tulumaksu tagastuse osakaal selle aasta riigieelarve kuludest.

Tabel 3. Tagastatud diskonteeritud tulumaks, diskonteeritud tagastuste osakaal riigieelarve kuludes ning selle muutus võrreldes nominaaltagastuste osakaaluga aastatel 2009-2013. Allikas: autori arvutused

Aasta	Tagastatud diskonteeritud tulumaks (eur)	Diskonteeritud tagastuste osakaal eelarvest	Diskonteeritud tagastuste osakaalu vahe võrreldes nominaaltagastuste osakaaluga
2009	113 855 134	1,95%	0,03%
2010	100 833 171	1,73%	0,05%
2011	103 454 796	1,67%	0,06%
2012	100 972 876	1,49%	0,06%
2013	92 272 090	1,19%	0,00%
Kokku	511 388 067	Keskmine: 1,60%	Keskmine: 0,04%

Tabelist on näha, et ka diskonteeritud tulumaksu tagastuste osakaal riigieelarvest ei ole oluliselt suurem kui nominaalväärtuses tagastatud osakaal. Viie aasta pale on keskmine diskonteeritud tulumaksu tagastuste osakaalu vahe võrreldes nominaaltagastuste osakaaluga vaid 0,04 protsendipunkti.

Esineb arvamus, et tulumaksu tagastamisel oluliselt stimuleeritakse riigi kogunõudlust. Selle arvamuse eelduseks on arusaam, et enammakstud tulumaksu tagastamisel kasutab keskmine leibkond suurema osa saadud summast suurema kaupade/teenuste koguse ostmiseks. M. Shapiro ja J.Slemrod'i poolt 2001. aastal ja 2008. aastal USA-s läbi viidud teaduslikud uuringud viitavad sellele, et enammakstud tulumaksu tagastuste kogunõudluse stimuleeriv mõju on nõrk. 2001. aasta uuring näitab, et vaid 22% tulumaksu tagastusi saanutest kasutasid saadud raha kaupade/teenuste ostmiseks. Ülejäänud 78% saadud raha säästsid või kasutasid võlgade ära maksmiseks(Shapiro, Slemrod, 2001). 2008. aasta uuringu pilt on üsna sarnane. Tulumaksu tagastusi saanutest otsustas vaid kolmandik kasutada saadud summat kaupade/teenuste ostmiseks (Shapiro, Slemrod, 2009). Vastuolus Shapiro ja Slemrodi tööle, D. Johnson'i et. al 2001. aasta töö järelendus on, et 2001. aastal enammakstud tulumaksu tagastuste stimuleeriv mõju kogunõudlusele oli märkimisväärne: keskmine tulumaksu tagastuse saanud isik kulutas 20-40% tagastatud tulumaksu summast tarbimisele kolme kuu jooksul peale tulumaksu saamist. Järgneva kolme kuu jooksul on kulutatud veel ligi kolmandiku saadud summast. Kahe uurimistöö erinevuste põhjus seisneb erinevast metodoloogias.

Sõltumata uurimistööde metodoloogias võivad tulumaksu tagastusi saanud isikute soovid ja tarbimiseelistused erineda mitme faktori mõjul. Nendeks faktoriteks on

majandustsükli faas, ühiskonnas valdavad meeleolud, sisepoliitiline olukord riigis, elanike koormatus võlgadega jne. Sellest tulenevalt võivad tulumaksu tagastused kas aidata valitsust majanduse elavdamisel või mitte.

Eesti majandusel on suhteliselt madal kodumajapidamiste võla suhe SKP-sse (31.03.2014 seisuga võlg: 6 835,5 miljoni eurot, 2013. Aasta SKP: 18 434,5 miljoni eurot), mis on 37% (Eesti Pank). Võrdluseks: USA-s on antud näitaja seisuga 1.10.2013 80,5% (Federal Reserve Bank of St. Louis). Eestis on ajalooliselt kõrge inflatsioon, mis mõjub säästmisele tõrjuvalt, kuna kõrge inflatsiooni tõttu raha väärtus langeb. Praegused madalad intressimäärasid ei soodusta raha hoiustamist, kuna hoiuste nominaalne kasumlikkus on väike ning nende reaalne kasumlikkus on negatiivne. Neid kolme asjaolusid arvestades võib teha oletuse, et suurem osa tagastatud enamakstud tulumaksust kasutatakse ära tarbimiseks, mis mõjub majandusele stimuleerivalt ning arvestades viimaseid uudiseid Eesti majanduse negatiivse kasvu kohta 2014. aasta 1. kvartalis suurusjärgus -1.9 protsenti (Majanduslangus..., 2014), on kõiksugused majanduse stimuleerimise meetodid teretulnud.

Järgmises alapeatükis vaatame, missuguste mahaarvamiste tegemise tagajärjel on tekkinud enamakstud tulumaks. Mahaarvamiste suurus on kaudselt seotud tagastatava enamakstud tulumaksu suurusega.

2.5 Maksustamisaastate 2009-2012 tulumaksu mahaarvamiste struktuur.

Kuna 2013. aasta eest ei ole EMTA veel mahaarvamiste detailset statistikat avaldanud, siis vaatlusaluseks perioodiks on käesolevas alapunktis 2009-2012. Esimeses peatükis oli mainitud, kuidas tekkib tagastamisele kuuluv enammakstud tulumaks. Perioodil 2009-2012 on tulumaksuseaduses toimunud mõningad muudatused lubatud mahaarvamiste osas, kuid nende mahaarvamiste osas, mis on rahaliste summade poolest suurekaalulisemad ei ole seadusandlust muudetud.

- Maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral
- Eluasemelaenu intressid
- Koolituskulud
- Pensionikindlustus
- Töötuskindlustusmaksed
- Kohustusliku kogumispensioni maksed

Toetudes töö esimese osa teoreetilisele käsitlemisele vastavalt lubatud mahaarvamiste suurusele on autor jaganud mahaarvatavad kuluartiklid kolme rühma, kuhu kuuluvad kõik perioodil 2009-2012 mahaarvamiseks lubatud kulutused:

1. Esimene rühm:
 - Maksuvaba tulu
 - Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral
2. Teine rühm:
 - Maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral
 - Eluasemelaenu intressid
 - Koolituskulud
 - Pensionikindlustus
 - Töötuskindlustusmaksed
 - Kohustusliku kogumispensionimaksed

3. Kolmas rühm:

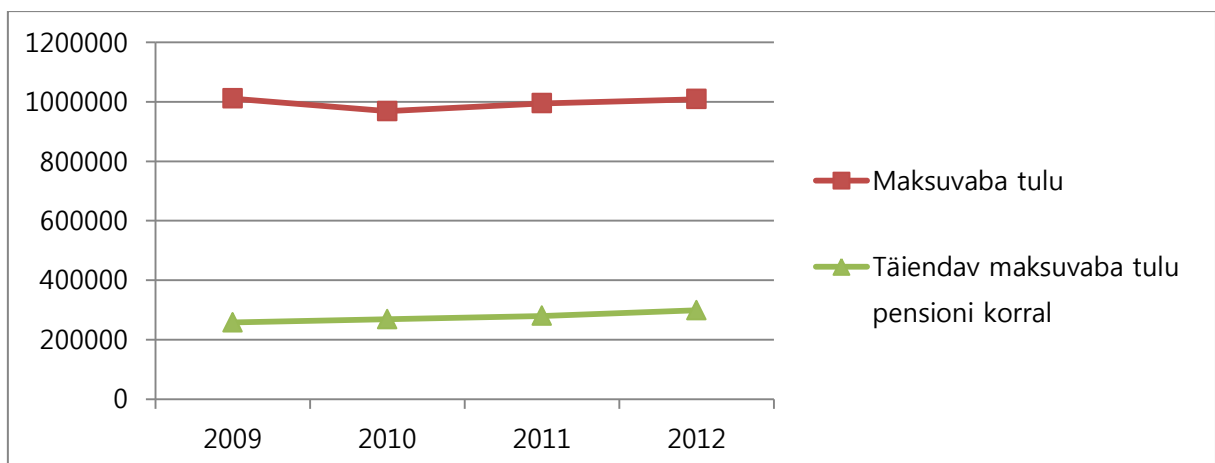
- Maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutsehaigushüvitiste korral
- Elatis
- Õppelaenu intressid
- Ametiühingute liikmemaksud
- Annetused, kingitused

2012. aasta seisuga ei olnud mahaarvatavad järgmised ülalmainitud kulud:

- Õppelaenu intressid (ei ole mahaarvatavad alates 2010. aastast)
- Elatis (ei ole mahaarvatav alates 2011. aastast)
- Ametiühingute liikmemaksud (ei ole mahaarvatavad alates 2010. aastast)
- Annetused, kingitused

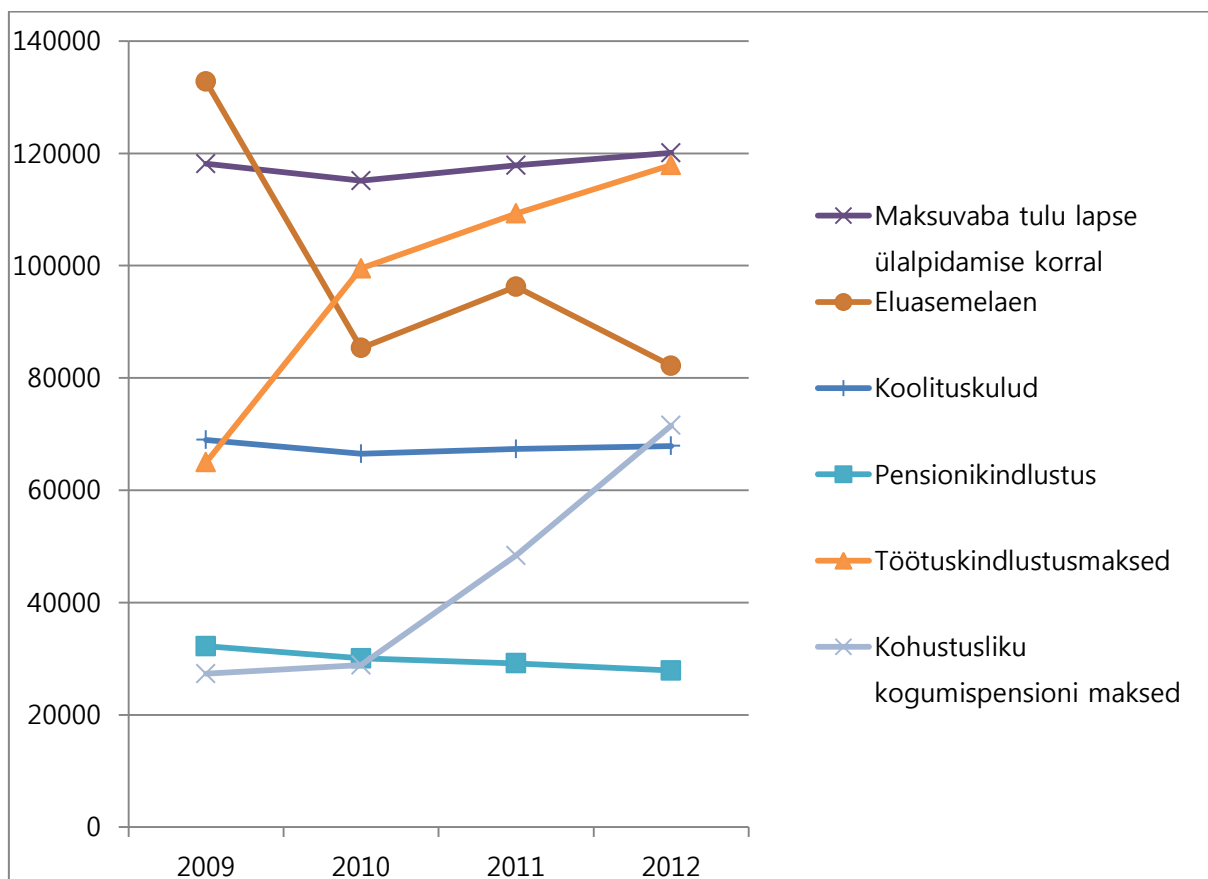
Lisaks sellele, oli 2010. aastal valitsus finantskriisi tingimustes erandkorras muutnud kohustuslike II samba kogumispensionimakseid vabatahtlikeks, kuid alates 2011. aastast on uuesti üle läinud II pensionisamba kohustuslikkusele.

Selleks, et anda ülevaade 2009-2012 aastate mahaarvamiste suurusest ja dünaamikast, on lisas 7 toodud andmete põhjal koostatud kolm joonist vastavalt igale mahaarvamiste rühmale.

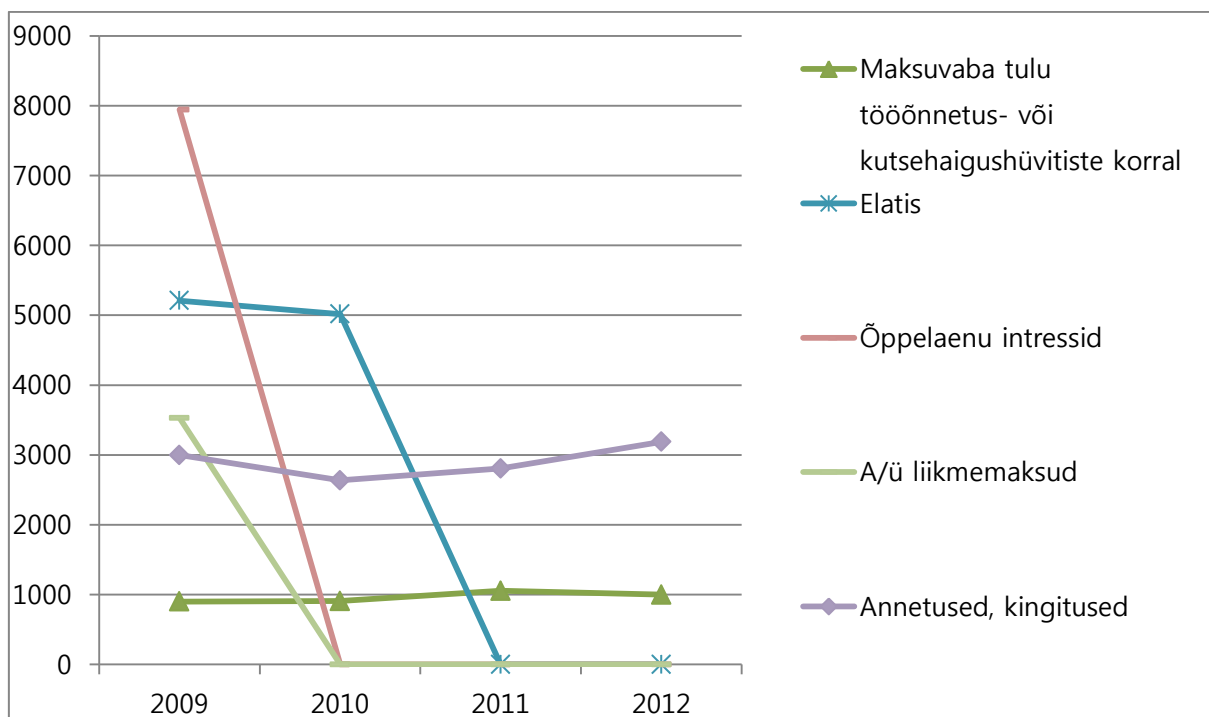

Joonis 8. Grupi 1 kuuluvate mahaarvamiste dünaamika aastatel 2009-2012 tuhandetes eurodes. Allikas: EMTA

Üldine maksuvaba tulu ja täiendav maksuvaba tulu pensioni korral on kaks suurimat mahaarvatud artiklit, kuna üldine maksuvaba tulu puudutab kõiki tuludeklaratsioonide täitjaid ning täiendav maksuvaba tulu puudutab samuti väga suurt osa rahvastikust – pensionäre.

Joonis 9. Grupi 2 kuuluvate mahaarvamiste dünaamika aastatel 2009-2012. Allikas: EMTA

Joonis 10. Grupi 3 kuuluvate mahaarvamiste dünaamika aastatel 2009-2012. Allikas: EMTA.

Eeltoodud kolmest joonisest näeme, et viis suurimat mahaarvatud kulu olid:

1. Üldine maksuvaba tulu. Alates 2010. aastast on mahaarvamiste arv kasvanud, mis viitab majandusliku olukorra paranemisele.
2. Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral. Igal aastal on selle kuluga seotud mahaarvamised kasvanud, mis viitab pensionäride arvu suurenemisele.
3. Maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral. Iga-aastane mahaarvamist kasv võib viidata vastavas vanuserühmas laste arvu suurenemisele ja/või vanemate teadlikkuse suurenemisele selle mahaarvamise lubatavusest.
4. Eluasemelaenu intressid. Võrreldes 2009. aastaga on kolme järgneva aasta mahaarvamised oluliselt madalamad. See viitab eluasemelaenude väiksemale arvule, väiksematele laenusummadele ning eluasemelaenude väiksematele intressimääradele.
5. Töötuskindlustusmaksed. Iga-aastane mahaarvamiste kasv viitab paremast majandusolukorrast tingitud tööturu olukorra paranemisele: on kasvanud palgad (siit ka töötuskindlustusmaksete summad) ning on tööl kui finantskriisi ajal.

Praeguseks ajahetkeks mahaarvamised ei ole seotud isiku tulu suurusega. Samal ajal, punktis 2.3 läbi viidud analüüs näitab suurt vahet tagastuste vahel maakonniti, mis on tingitud

mitte ainult rahvaarvu suuruse erinevusest maakondades, vaid ka sissetulekute erinevusest maakonniti. Kui teatud mahaarvamised (näiteks maksuvaba tulu ja eluasemelaenu intressid) poleks lubatud mahaarvamiseks keskmise ja kõrge sissetulekuga isikutele, siis see aitaks mõnevõrra leevendada sissetulekute ebavõrdsust.

Õppelaenu intresside kulude keelamine mahaarvamiseks alates 2010. aastast on vastuolus Eesti Vabariigi elukestva õppe strateegiaga 2014-2020 aastateks, mille koostamise üldeesmärk on „kõigile Eesti inimestele on loodud nende vajadustele ning võimetele vastavad õpivõimalused kogu elukaare jooksul, et tagada neile isiksusena väärrika eneseteostuse võimalused ühiskonnas, töö- ja pereelus“ (Eesti Koostöö Kogu). Õppelaenu intresside kulude mahaarvamiseks lubamine soodustab elukestvat õpet, kuna teeb selle kättesaadavamaks. Keskmisest madalama sissetulekute isikute aitamiseks, oleks õppelaenu intresside kulude mahaarvamiseks lubamine madala sissetulekuga isikute jaoks igati põhjendatud.

Vastavalt läbi viidud analüüsi tulemusele, võib teha järelduse, et enamakstud tulumaksu saab indekseerida, kuna indekseerimine ei tooks endaga kaasa olulisi lisakulutusi riigieelarvele. Lubatud mahaarvamiste sidumisega isikute tulu suurusega nihutades lubatud mahaarvamiste suuruse väiksema tuluga isikute kasuks vähendades mahaarvamisi keskmise ja kõrge tuluga isikute jaoks, saab vähendada ebavõrdsust isikute ning maakondade rikkuse vahel.

Kokkuvõtte

Igal aastal esitavad tuludeklaratsiooni residentid füüsilised isikud eelmise kalendriaasta tulu kohta. Tulu deklareerimise tulemusena tagastab Eesti riik Eesti Maksu- ja Tolliameti isikus füüsilistele isikutele enammakstud tulumaksu.

Käesoleva töö eesmärgiks oli võrrelda perioodil 2009-2013 residentid füüsilistele isikutele tagastatud enammakstud tulumaksu nominaalväärtust selle reaalkäivõrtusega. Püstitatud eesmärgi raames uuriti füüsilise isiku tulumaksu maksmise korda ja selle mahaarvamisi Eestis ning anti ülevaade uurida maakonniti maksustamisperioodi järgselt tagastatava enammakstud tulumaksu ja maksustamisperioodil tasutava tulumaksu reaalkäivõrtuste vahet. Lisaks anti ülevaade suurimatest mahaarvatavatest kuludest ning toodi välja maksustamisaastate 2009-2013 tagastuste osatähtsus vastavate aastate riigieelarvetest.

Töö käigus oli antud ülevaade füüsilise isiku tulumaksu maksmise korra kohta. Selgus, et inflatsiooni mõju tõttu on viie maksustamisaastale järgneva aasta alguses tagastatav enammakstud tulumaksu summa reaalkäivõrtuses väiksem 12 miljoni 372 tuhande euro võrra, kui sama tulumaksu summa selle tasumise hetkel maksustamisperioodil. Sellest lähtuvalt võib väita, et sisuliselt on riik saanud kasutada 12 miljonit 372 tuhat eurot lisamaksurahana. Sellest summast kuulub natuke üle 50% ehk 6 miljonit 208,2 tuhat eurot Harjumaa residentidele. Teisel kohal 11,8 protsendiga on Tartumaa residentid (1 miljon 474,3 tuhat eurot) ning 8,2 protsendiga (1 miljon 10,4 tuhat eurot) on kolmandal kohal Ida-Virumaa residentid. Eestis valitsevas majanduslikus olukorras võib tulumaksu tagastus osutada tõhusaks meetodiks kogunõudluse stimuleerimisel.

Töö käigus leiti, et suurimad mahaarvatud kulud perioodil 2009-2012 olid üldine maksuvaba tulu, täiendav maksuvaba tulu pensioni korral, maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral, eluasemelaenu intressid ning töötuskindlustusmaksed. Samuti leiti, et perioodil 2009-2013 on enammakstud tulumaksu tagastuste osatähtsus vastavate aastate riigieelarvetest aastast aastasse langenud, perioodi keskmine näitaja 1,56%. Diskonteeritud tagastuste puhul oli perioodi keskmine näitaja 0,04% protsendipunkti võrra suurem: 1,60%.

Töös püstitatud hüpotees, mis seisnes selles, et viie vaatlusaluse aasta jooksul on igale

maksustamisperioodile järgneval aastal tulu deklareerimisperioodi jooksul füüsilistele isikutele tagastatud enamakstud tulumaksu kogusumma reaalkväärtuses miljonites eurodes väiksem kui maksustamisperioodi jooksul enamakstud tulumaksu kogusumma reaalkväärtus selle tasumise ajal, leidis kinnituse.

Seoses töö tulemustega, on tehtud kolm ettepanekut. Esiteks EMTA võiks indekseerida tagastatavat enamakstud tulumaksu. Sellisel juhul oleks inflatsiooni mõju tagastatavale enamakstud tulumaksu summale tasandatud. Tagastamisele kuuluva tulumaksu indekseerimisest kaasnev lisakulu ei koormaks oluliselt eelarvet. Teiseks, madala tuluga isikutele võiks lubada teha rohkem mahaarvamisi keskmise ja kõrge tuluga isikute arvel. See aitaks kaasa isikute tulude vahelisele ja maakondadevahelisele tulude ebavõrdsuse leevendamisele. Kolmandaks, elukestva õppe soodustamiseks, võiks tagastada õppelaenu intresside mahaarvamist vähemalt nende isikute jaoks, kelle sissetulekud on alla keskmise. See soodustaks elukestvat õpet.

SUMMARY

THE REAL VALUE OF OVERPAID INCOME TAX RETURNS OF PHYSICAL PERSONS OF ESTONIAN RESIDENCE DURING THE PERIOD 2009-2013

Every year physical persons residing in Estonia submit income declarations for the income of previous year. As the result of income declaration, Estonian Tax and Customs Board (EMTA) returns overpaid income tax to physical persons of Estonian residence.

In this research paper physical persons' income declarations of Estonian residence of 2009-2013 were observed. The purpose of given research paper was to investigate the scope of the difference between the real value and the real value of overpaid income tax. In accordance with the purpose of the research paper, the following goals were set:

1. Give an overview of the procedures associated with paying the income tax and making exemptions from it in Estonia.
2. Analyse the value of returned income tax in Estonia and its counties during the years 2009-2013
3. By using discounting method, calculate the real value of overpaid income tax and compare it with nominal overpaid income tax
4. Calculate the ratio of tax rebates to state budget expenses during taxation years 2009-2013.
5. Give an overview of the reach of exemptions with each deductible expense in detail.

The hypothesis set in the paper that the difference between the real value of overpaid income tax and its nominal value is in millions of euros was approved.

In the this research paper it was shown that the biggest deductible expenses during the period 2009-2012 were basic exemption, increased basic exemption in event of pension, increased basic exemption upon provision of maintenance to child, housing loan interest, mandatory unemployment insurance payments. It was also found, that during the period 2009-2013 the ratio of overpaid returnable income tax of the tax year to total expenses of state budget of the same year has been falling each year. The average ratio of the period was 1,56%. The average ratio of discounted overpaid returnable income tax to expenses of state budget was 0,04 percentage points higher: 1,60%.

As the result of the work done, it turned out that during the five-year period due to the influence of inflation the difference between the discounted value of overpaid income tax at the moment of its withholding and its nominal value at the moment of its returning was 12 million 372 thousand euros. Of this sum, slightly more than 50% or 6 million 208,2 thousand euros belongs to the residents of Harjumaa county. With 11,8% or 1 million 474,3 thousand euros and with 8,2% or 1 million 10,4 thousand are second- and third-placed residents of Tartumaa and Ida-Virumaa counties respectively.

With reference to the findings of this research paper, the following three proposals can be made: Firstly, EMTA could instil into its policies the indexation of the returnable overpaid income tax. In this case the influence of inflation on returnable overpaid income tax would be evened out. The additional expense arising from indexation of overpaid income tax would not significantly burden the state budget. Secondly, for the sake of promotion of the lifelong learning, the deduction of student loan interest expense abolished since 2010 could be restored. Thirdly, more extensive deductions for low-income individuals could be proposed at the expense of mid- and high-income individuals for the promotion of income equality among individuals and Estonian regions.

Viidatud allikad

Confederation Fiscale Europeenne. Personal Income Tax in Belgium. [<http://www.cfe-eutax.org/taxation/personal-income-tax/belgium>] 28.03.2014

Eesti Koostöö Kogu. Elukestva õppe strateegia 2014-2020. [<http://www.kogu.ee/olemus-ja-rol/elukestva-oppe-strateegia/elukestva-oppe-strateegia-2014-2020/>] 20.05.2014

Eesti Maksu- ja Tolliamet. Kes peavad deklaratsiooni esitama. [<http://www.emta.ee/?id=26825>] 27.03.2014

Eesti Maksu- ja Tolliamet. Tulumaksu juurdemakse. [<http://www.customs.ee/index.php?id=31512>] 27.03.2014

Eesti Maksu- ja Tolliamet. Tulumaksu tagastamine. [<http://www.customs.ee/index.php?id=26828>] 27.03.2014

Eesti Pank. Finantssektori statistika. [<http://statistika.eestipank.ee/?lng=et#listMenu/898/treeMenu/FINANTSSEKTOR/147/650>] 15.04.2013

Eesti Sotsiaalministeerium. Perepoliitika eesmärgid ja meetmed. (2009) [http://www.sm.ee/filadmin/meedia/Dokumendid/ASO/_Sotsiaal_/Pressikonverents_310309_Perepoliitika_eesmaargid_ja_meetmed.pdf] 15.03.2014

Eesti Statistikaamet. [<http://www.stat.ee>] 15.04.2014

Eesti Vabariigi Rahandusministeerium. Riigieelarve 2009,2010,2011,2012,2013. [<http://www.fin.ee/>] (27.04.2014)

Federal Reserve Bank of St. Louis. Household Debt to GDP for United States. [<http://research.stlouisfed.org/fred2/series/HDTGPDUSQ163N>] 15.04.2013

Glaeser, E. Shapiro, J. (2002). THE BENEFITS OF THE HOME MORTGAGE INTEREST DEDUCTION. Cambridge, MA: NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH (16.03.2014) [http://www.nber.org/papers/w9284.pdf?new_window=1] 23.04.2014

Greco, A. Flat Tax — The British Case. (2004). London: ASI (Research) Ltd. [<http://www.adamsmith.org/sites/default/files/images/uploads/publications/flattax.pdf>] 1.05.2014

Johnson, D. Jonathan, A. Souleles P. Souleles N. (2004). Household Expenditure and the Income Tax Rebates of 2001. [<http://www.econstor.eu/bitstream/10419/23458/1/dp231.pdf>] 22.05.2014

KPMG. (2014). Maksukäsiraamat. 60. täiend tr. Tallinn: Aripäeva Kirjastus. Lk 1-3

Lakson, P. (2013). Mis vahet on hoiustamisel pangas või hoiu-laenuühistus? [<http://tarbija24.postimees.ee/1282536/mis-vahet-on-hoiustamisel-pangas-voi-hoiu-laenuuhistus>] 28.04.2014

Messere, K. and others (2003) Tax Policy: theory and practice in OECD countries, Oxford University Press

Musgrave, R. A., Musgrave, P., Bird, R. (1987) Public finance in theory and practice. Canadian edition. Toronto: McGraw – Hill Ryerson, 768 p.

Nightingale, K. (2002) Taxation theory and practice. 4th ed. Essex: Pearson education Ltd.

Oja, T. Majanduslangus võib kesta aasta lõpuni. E24 majandus. [<http://e24.postimees.ee/2792072/majanduslangus-voib-kesta-aasta-lopuni>] 15.05.2014

Pearson, M. Förster, M. D'Ercole M.(2008). Are we growing unequal? New evidence on changes in poverty and incomes over the past 20 years. OECD Publishing. [<http://www.oecd.org/dataoecd/48/56/41494435.pdf>] 15.04.2014

Pressimaterjalid 2009-2013. Eesti Maksu- ja Tolliamet.

[<http://www.emta.ee/index.php?id=4006>] 15.04.2014

Riigikogu Kantselei Õigus- ja Analüüsi osakond. Keskmise pension Euroopa Liidu riikides.

(2013) [<http://www.riigikogu.ee/doc.php?176880>] 27.04.2014

Shapiro, M. Slemrod, J. (2001). Consumer response to tax rebates. National Bureau of Economic Research. [<http://www.bus.umich.edu/otpr/WP2001-22p.pdf>] 28.04.2014

Shapiro, M. Slemrod, J. (2009). DID THE 2008 TAX REBATES STIMULATE SPENDING?

National Bureau of Economic Research. [http://www.nber.org/papers/w14753.pdf?new_window=1] 28.04.2014

Tulumaksuseadus. Vastu võetud Riigikogus 15.detsembril 1999.a. – Riigi Teataja I osa, 1999, nr. 101, akt. 903. [<https://www.riigiteataja.ee/akt/833697?leiaKehtiv>] 23.12.2013

Что такое Будущая стоимость | Future Value. [<http://allfi.biz/glossary/eng/F/futurevalue.php>] 28.03.2014

Lisad

Lisa 1. Maksustamisperioodile järgneva aasta märtsi THI muutus võrreldes sellele eelneva maksustamisaasta kuudega. Allikas: Eesti Statistikaamet

Aasta	Kuu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2009	THI Δ	0.8%	1.1%	1.7%	2.4%	2.4%	2.4%	1.5%	1.5%	1.7%	1.8%	2.0%	1.9%
2010		6.7%	6.5%	5.2%	4.7%	4.5%	4.0%	3.8%	3.7%	2.9%	2.3%	2.0%	1.4%
2011		5.9%	5.2%	4.4%	3.7%	3.6%	3.6%	3.0%	2.7%	2.2%	2.3%	2.2%	2.1%
2012		4.9%	4.4%	3.5%	3.1%	3.2%	3.1%	2.9%	2.4%	1.9%	1.7%	2.0%	2.1%
2013		1.5%	0.9%	0.2%	0.2%	0.0%	-0.5%	-0.4%	-0.4%	0.0%	0.3%	0.7%	0.8%

Lisa 2. 2009-2013 aastate residendist füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide alusel enammakstud tulumaksu tagastuste koguväärtus kokku ja võrdselt 12 kuu vahel jagatuna.

Aasta	Aasta kogutagastus (tuh. EUR)	Kuu	1	2	3	4	5	6
2009	111878,6	Arvutatud tagastus kuus (tuh, EUR)	9323,2	9323,2	9323,2	9323,2	9323,2	9323,2
2010	98095,4		8174,6	8174,6	8174,6	8174,6	8174,6	8174,6
2011	100044,9		8337,1	8337,1	8337,1	8337,1	8337,1	8337,1
2012	96978,3		8081,5	8081,5	8081,5	8081,5	8081,5	8081,5
2013	92019,0		7668,3	7668,3	7668,3	7668,3	7668,3	7668,3
Kokku	499016,3							

Aasta	Aasta kogutagastus (tuh. EUR)	Kuu	7	8	9	10	11	12
2009	111878,6	Arvutatud tagastus kuus (tuh, EUR)	9323,2	9323,2	9323,2	9323,2	9323,2	9323,2
2010	98095,4		8174,6	8174,6	8174,6	8174,6	8174,6	8174,6
2011	100044,9		8337,1	8337,1	8337,1	8337,1	8337,1	8337,1
2012	96978,3		8081,5	8081,5	8081,5	8081,5	8081,5	8081,5
2013	92019,0		7668,3	7668,3	7668,3	7668,3	7668,3	7668,3

Lisa 3. 2009-2013 tuludeklaratsioonide põhjal tagastatud enammakstud tulumaksu diskonteeritud väärtused. Allikas: Autori arvutused

Aasta	Kuu	1	2	3	4	5	6
2009	Väärtus (tuh. EUR)	9397,8	9425,8	9481,7	9547,0	9547,0	9547,0
2010		8623,0	8606,8	8501,8	8461,4	8445,2	8404,8
2011		8829,0	8770,6	8703,9	8645,5	8637,2	8637,2
2012		8575,2	8534,3	8460,7	8428,0	8436,2	8428,0
2013		7783,3	7737,3	7683,6	7683,6	7668,3	7629,9

Aasta	Kuu	7	8	9	10	11	12	Summa
2009	Väärtus (tuh. EUR)	9463,1	9463,1	9481,7	9491,0	9509,7	9500,4	113855,1
2010		8388,6	8380,5	8315,9	8267,4	8243,2	8194,7	100833,2
2011		8587,2	8562,2	8520,5	8528,8	8520,5	8512,2	103454,8
2012		8411,7	8370,8	8329,9	8313,6	8338,1	8346,3	100972,9
2013		7637,6	7637,6	7668,3	7691,3	7721,9	7729,6	92272,1

Lisa 4. 2009-2013 aastate residendist füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide alusel enamakstud tulumaksu tagastuste koguväärtus tuhandetes eurodes maakonniti. Allikas: EMTA

Aasta	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku
Maakond						
Harju maakond	56369,2	48984,5	50343,7	48505,6	45989,5	250192,5
Hiiu maakond	666,6	604,6	597,4	571,8	529,5	2970,0
Ida-Viru maakond	9119,9	8146,2	8053,0	7858,3	7440,3	40617,7
Jõgeva maakond	2170,9	1932,4	1946,8	1858,6	1801,5	9710,3
Järva maakond	2380,4	2090,0	2107,0	1999,6	1892,8	10469,8
Lääne maakond	1903,3	1669,1	1680,7	1598,5	1491,5	8343,1
Lääne-Viru maakond	4360,5	3881,9	3914,5	3761,4	3580,4	19498,7
Põlva maakond	1847,0	1718,3	1688,7	1627,0	1531,2	8412,2
Pärnu maakond	7042,6	6074,6	6112,9	5953,6	5624,8	30808,4
Rapla maakond	2854,9	2496,2	2545,4	2459,1	2309,2	12664,8
Saare maakond	2449,5	2227,4	2209,9	2137,2	2026,5	11050,7
Tartu maakond	13180,2	11511,7	11938,7	11796,3	11219,4	59646,2
Valga maakond	2014,1	1769,9	1785,0	1693,8	1622,2	8885,0
Viljandi maakond	3412,9	3067,5	3071,6	2927,9	2775,1	15255,0
Võru maakond	2261,3	2056,5	2049,7	1984,4	1890,7	10242,7
Määramata	0,0	0,0	0,0	245,1	0,0	245,1
Kokku	112,033	98,231	100,045	96,978	91,725	499016

Lisa 5. 2009-2013 aastate residendist füüsiliste isikute tuludeklaratsioonide alusel enammakstud tulumaksu tagastuste diskonteeritud koguväärtus tuhandetes eurodes maakonniti. Allikas: autori arvutused

Aasta	2009	2010	2011	2012	2013	Kokku
Maakond						
Harju maakond	57365,1	50931,6	52059,6	49928,4	46116,0	256400,7
Hiiu maakond	678,4	628,6	617,8	588,6	531,0	3044,4
Ida-Viru maakond	9281,0	8470,0	8327,5	8088,8	7460,8	41628,1
Jõgeva maakond	2209,3	2009,3	2013,2	1913,1	1806,5	9951,4
Järva maakond	2422,5	2173,1	2178,8	2058,3	1898,0	10730,7
Lääne maakond	1936,9	1735,4	1738,0	1645,4	1495,6	8551,3
Lääne-Viru maakond	4437,5	4036,3	4047,9	3871,7	3590,2	19983,6
Põlva maakond	1879,7	1786,6	1746,3	1674,7	1535,4	8622,7
Pärnu maakond	7167,0	6316,0	6321,2	6128,3	5640,3	31572,8
Rapla maakond	2905,3	2595,5	2632,1	2531,3	2315,6	12979,8
Saare maakond	2492,8	2316,0	2285,3	2199,9	2032,1	11326,1
Tartu maakond	13413,0	11969,3	12345,6	12142,3	11250,3	61120,5
Valga maakond	2049,7	1840,3	1845,8	1743,4	1626,7	9105,9
Viljandi maakond	3473,2	3189,5	3176,3	3013,7	2782,7	15635,4
Võru maakond	2301,2	2138,3	2119,6	2042,6	1895,9	10497,6
Määramata	0,0	0,0	0,0	252,3	0,0	252,3
Kokku	114012,5	102135,7	103454,8	99823,0	91977,1	511388

Lisa 6. 2009-2013 tuludeklaratsioonide põhjal tagastatud enammakstud tulumaksu diskonteeritud väärtused, nominaalväärtused ja nende vahed maakonniti. Allikas: EMTA, Autori arvutused

Aasta	Diskonteeritud väärtus	Nominaalväärtus	Vahe
Maakond			
Harju maakond	256400,7	250192,5	6208,2
Hiiu maakond	3044,4	2970,0	74,4
Ida-Viru maakond	41628,1	40617,7	1010,4
Jõgeva maakond	9951,4	9710,3	241,1
Järva maakond	10730,7	10469,8	260,9
Lääne maakond	8551,3	8343,1	208,2
Lääne-Viru maakond	19983,6	19498,7	484,9
Põlva maakond	8622,7	8412,2	210,5
Pärnu maakond	31572,8	30808,4	764,4
Rapla maakond	12979,8	12664,8	315
Saare maakond	11326,1	11050,7	275,4
Tartu maakond	61120,5	59646,2	1474,3
Valga maakond	9105,9	8885,0	220,9
Viljandi maakond	15635,4	15255,0	380,4
Võru maakond	10497,6	10242,7	254,9
Määramata	252,3	245,1	7,2
Kokku	511388	499016	12372

Lisa 7. Residentist füüsiliste isikute tuludeklaratsioonides rakendatud mahaarvamiste väärtused mahaarvamiseks lubatud kulud tüüpide lõikes aastatel 2009-2012. Allikas: EMTA

	2009	2010	2011	2012
Mahaarvamised kokku	1 733 721	1 670 963	1 746 279	1 799 083
Maksuvaba tulu	1 010 990	968 434	994 574	1 008 701
Täiendav maksuvaba tulu pensioni korral	257 766	268 647	279 654	298 772
Maksuvaba tulu tööõnnetus- või kutschaigushüvitiste korral	900	908	1 054	1 000
Maksuvaba tulu lapse ülalpidamise korral	118 137	115 108	117 847	120 074
Elatis	5 210	5 015	0	0
Eluasemelaen	132 760	85 334	96 240	82 165
Koolituskulud	68 969	66 497	67 336	67 876
Õppelaenu intressid	7 943	0	0	0
A/ü liikmemaksud	3 530	0	0	0
Annetused, kingitused	2 997	2 636	2 805	3 189
Pensionikindlustus	32 224	30 041	29 171	27 881
Töötuskindlustusmaksed	64 966	99 481	109 257	117 897
Kohustusliku kogumispensioni maksed	27 329	28 862	48 341	71 527

Lisa 8. Eesti keskmine Brutokuupalk maakonniti seisuga 1. kvartal 2014. Allikas: Eesti Statistikaamet.

Maakond	Keskmine brutokuupalk, eurot
Harju maakond	1090
Hiiu maakond	803
Ida-Viru maakond	804
Jõgeva maakond	701
Järva maakond	755
Lääne maakond	886
Lääne-Viru maakond	794
Põlva maakond	759
Pärnu maakond	777
Rapla maakond	757
Saare maakond	751
Tartu maakond	920
Valga maakond	751
Viljandi maakond	771
Võru maakond	730